

Groepsvorming op het Eco Kinderpark

Toegankelijkheid en dominantie in de openbare ruimte

Eliza Stout

378179es

Begeleiders: Justus Uitermark & Anne van Summeren

Juli 2013

Master Sociologie- Grootstedelijke Vraagstukken en Beleid

Erasmus Universiteit Rotterdam

Voorwoord

In september 2012 ben ik begonnen aan de Master Sociologie – Grootstedelijke Vraagstukken en Beleid aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. Dit afgelopen jaar is een leerzaam en intensief jaar geweest, dat mijn denkkader op verschillende manieren heeft verruimd en verrijkt. Daarom presenteer ik u dan ook met trots de scriptie die ter afsluiting van deze Master dient.

Via deze weg wil ik ook een aantal mensen bedanken, die in grote mate hebben bijgedragen bij het voltooiën van deze scriptie. Allereerst mijn twee begeleiders, Justus Uitermark en Anne van Summeren, die met hun adviezen en opbouwende kritieken mij steeds in de juiste richting duwden en altijd bereid waren om hun kennis met mij te delen. Daarnaast wil ik de professionals van Creatief Beheer bedanken, die mij hebben toegelaten tot het Eco Kinderpark om daar mijn onderzoek uit te voeren. Met name de beheerders van het Eco Kinderpark zijn zo vriendelijk geweest om mij hartelijk te verwelkomen op het park. Tenslotte wil ik familie en vrienden bedanken die mij gesteund hebben tijdens deze drukke en intensieve periode en ervoor gezorgd hebben dat ik nooit opgaf. Bedankt.

Juli 2013

Bron van de foto op het voorblad: Creatief Beheer

http://www.creatiefbeheer.nl/read/antenne_item/id/176583/doe-een-wens%21

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 – Inleiding.....	Blz. 5
Hoofdstuk 2 – Theoretisch kader.....	Blz. 7
Groepsvorming.....	Blz. 7
<i>Identificatie</i>	Blz. 7
<i>Interactie</i>	Blz. 8
Gangmakers.....	Blz. 8
Figuraties.....	Blz. 9
Dominantie.....	Blz. 9
Conclusie.....	Blz. 10
Hoofdstuk 3 – Dataverzameling.....	Blz. 11
Eco Kinderpark.....	Blz. 11
Aanpak.....	Blz. 11
<i>Systematische aantekeningen</i>	Blz. 12
<i>Etnografische aantekeningen</i>	Blz. 12
Operationalisatie.....	Blz. 13
<i>Groepsvorming</i>	Blz. 13
<i>Gangmakers</i>	Blz. 13
<i>Figuraties</i>	Blz. 13
<i>Dominantie</i>	Blz. 14
Data-analyse.....	Blz. 14
Hoofdstuk 4 – Groepsvorming.....	Blz. 16
Complete graaf.....	Blz. 16
Centrale groep.....	Blz. 18
Omliggende groepen.....	Blz. 20
Perifere groepen.....	Blz. 22
De samenhang tussen groepen.....	Blz. 23
<i>Vershil in tijd</i>	Blz. 24
<i>Vershil in ruimte</i>	Blz. 25
<i>Brokers en gangmakers</i>	Blz. 26
Identificatie.....	Blz. 30
Conclusie.....	Blz. 31
Hoofdstuk 5 – Een situationeel dominante groep.....	Blz. 33
Effectief dominant gedrag.....	Blz. 33

De beheerders en situationele dominantie.....	Blz. 36
Conclusie.....	Blz. 37
Hoofdstuk 6 – Conclusie.....	Blz. 38
Literatuurlijst.....	Blz. 41
Bijlagen.....	Blz. 44

Hoofdstuk 1 – Inleiding

Op een woensdagmiddag komen Emir, Nassim en een vriendje het Eco Kinderpark opgelopen. Ze lopen naar de speeltoestellen en gaan daar zitten om wat met elkaar te kletsen. Dan komt er plotseling een vierde jongen het park opgelopen, zijn naam is Sam. Hij loopt langs de andere drie jongens bij de speeltoestellen en Emir begint naar hem te roepen: “Hey, jij wilde Nassim toch slaan op school net? Doe het dan nu, nu durf je het toch niet, want er is hier niemand die je komt helpen! Je bent toch niet bang?” Sam reageert hier niet op en loopt door, maar dit pikken Emir, Nassim en hun vriend niet. Ze rennen naar Sam toe en beginnen hem te slaan en te schoppen en er ontstaat een hevige vechtpartij, waarin Sam alleen tegenover de andere drie jongens staat. Er worden een paar flinke klappen uitgedeeld, maar voordat er echt gewonden vallen, komt er een vrouw schreeuwend aangerend: “Stop daarmee! Waar denken jullie wel niet dat jullie mee bezig zijn! Drie jongens tegen een!”. Dit blijkt de moeder van Sam te zijn en ze haalt hem snel uit de vechtpartij. “Hoe durven jullie wel niet tegen mijn schatje! Drie tegen een is niet eerlijk!” De andere drie jongens blijven er wat stilletjes bij staan kijken. De vrouw neemt Sam vervolgens bij de hand en loopt verontwaardigd met hem van het park af, zonder de andere jongens nog een blik waardig te keuren. (14-05-2013)

Het Eco Kinderpark is een ecologische buurttuin in de wijk Feijenoord in Rotterdam. Het is een initiatief van Creatief Beheer, een organisatie die braakliggende terreinen tijdelijk inricht in samenwerking met buurtbewoners. Het Eco Kinderpark is een park dat gericht is op natuureducatie voor kinderen, maar daarnaast is het ook gewoon een buurtpark is en dus toegankelijk voor iedereen. Dit betekent echter ook dat hier mogelijk dominante groepen ontstaan, die de ruimte toe-eigenen en overheersen. Als de ruimte toegankelijk is voor allerlei groepen, kan een situatie ontstaan waarbij een groep zich dominant opstelt en geen ruimte overlaat voor andere mensen.

De bovenstaande observatie van de vier jongens is een illustratie van de manier waarop dominant gedrag tot uiting komt op het Eco Kinderpark. Vanwege de toegankelijkheid van het park, maken Emir, Nassim en hun vriend gebruik van de ruimte van het Eco Kinderpark, ondanks dat ze Sam lastig vallen. Zij stellen zich dominant tegenover Sam op door een vechtpartij met hem aan te gaan. De toegankelijkheid van een openbare ruimte als het Eco Kinderpark, maakt het mogelijk dat er een dominante groep ontstaat die de openbare plek overneemt en geen ruimte overlaat voor andere groepen.

In dit onderzoek wordt onderzocht hoe deze spanning tussen toegankelijkheid en dominantie tot uiting komt op het Eco Kinderpark. Door het groepsvormingsproces op het Eco Kinderpark te onderzoeken,

komt er inzicht in processen van insluiting en uitsluiting, welke groepen zich vormen, hoe deze zich tot elkaar verhouden en tenslotte hoe belangrijke personen op het park omgaan met de spanning tussen toegankelijkheid en dominantie.

De hoofdvraag in dit onderzoek luidt als volgt:

Hoe en waarom ontstaat groepsvorming op het Eco Kinderpark?

Om deze hoofdvraag te beantwoorden, is deze opgedeeld in drie deelvragen:

1. Hoe identificeren en desidentificeren gebruikers op het Eco Kinderpark zich met elkaar?
2. Welke netwerkstructuren komen voort uit de interacties tussen gebruikers op het Eco Kinderpark?
3. Hoe beïnvloeden gangmakers het groepsvormingsproces op het Eco Kinderpark?

Allereerst wordt in hoofdstuk 2 het theoretisch kader van dit onderzoek geschetst en uitgelegd. Daarna wordt in hoofdstuk 3 ingegaan op het verzamelen van de data tijdens het onderzoek. Hier wordt eveneens besproken op welke manier de theoretische concepten die in het onderzoek centraal staan, in het veld zijn gemeten. In hoofdstuk 4 en 5 worden de resultaten geanalyseerd en uiteengezet hoe en waarom groepsvorming op het Eco Kinderpark ontstaat. Hoofdstuk 4 gaat in op de groepen die zich op het park vormen en de samenhang tussen deze groepen. In hoofdstuk 5 wordt situationele dominantie op het Eco Kinderpark besproken en hoe dit ontstaat. Tenslotte wordt in de conclusie antwoord gegeven op de hoofdvraag en wordt teruggekoppeld naar de spanning tussen toegankelijkheid en dominantie.

Hoofdstuk 2 – Theoretisch kader

Dit onderzoek gaat in op het groepsvormingsproces in een continue toegankelijke publieke ruimte in Rotterdam, om de spanning tussen toegankelijkheid en dominantie te onderzoeken. In dit onderzoek wordt groepsvorming vanuit een relationeel perspectief benaderd, waarbij de dynamiek van groepen aan bod komt (Bourdieu 1984, Wellman & Leighton 1979, Tilley 1984). Dit betekent dat actoren in relatie tot elkaar worden geanalyseerd en niet als losstaande eenheden. De samenhang tussen onderlinge relaties binnen een netwerk wordt in beschouwing genomen. Daarbij worden ook de betekenissen die aan de relaties worden gegeven geanalyseerd. Vanuit dit relationele perspectief wordt een analyse gemaakt van het groepsvormingsproces op het Eco Kinderpark. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het theoretisch raamwerk van het onderzoek en worden de concepten besproken die in dit onderzoek zijn opgenomen. Dit zijn groepsvorming, gangmakers, figuraties en situationele dominantie.

2. 1. Groepsvorming

Groepsvorming is het proces waarbij mensen groepen vormen, omdat ze zich verbonden voelen met anderen, waardoor ze zich als onderdeel van deze groep mensen beschouwen. Groepen ontstaan als er sprake is van contact tussen mensen en wanneer zij zich met elkaar identificeren (Blokland 2009, Van Eijk 2010). Groepsvorming wordt dus gevormd door twee componenten. Allereerst een cognitief component, waarbij het gaat om hoe mensen over zichzelf en anderen denken, wat hier als identificatie wordt gezien. De tweede component is een structureel component, waarbij het gaat om interactie tussen mensen en wat mensen met elkaar doen, waardoor netwerken zich vormen. Als zowel identificatie als interactie aanwezig zijn, is er sprake van groepsvorming. Deze twee componenten worden nu apart behandeld.

2. 1.1. Identificatie

Het eerste onderdeel van groepsvorming is dat mensen zich met elkaar identificeren. Identificatie is het proces waarbij mensen zich vereenzelvigen met anderen, zodat deze persoon zich als onderdeel van een groep beschouwt. Hierbij hoort echter ook het gevoel dat anderen juist niet bij een groep horen. De Swaan omschrijft sociale identificatie als “processen waarin mensen gaan ervaren dat anderen zijn zoals zichzelf, en dat weer anderen ‘anders’ zijn” (1995:25 in Blokland 1998:109). Identificatie is dus gebaseerd op een onderscheid tussen ‘wij’ en ‘zij’. Als mensen zich met elkaar identificeren, vormen ze een groep die gebaseerd is op collectieve gevoelens. Dit betekent dat een wij-gevoel ontstaat onder de leden van een groep en dit gevoel wordt gevormd op basis van uitsluiting van anderen, de zij-groep. Groepen ontstaan en bestaan dus in relatie tot andere groepen en zijn gebaseerd op het wij- en zij-gevoel (Van Eijk 2010). Elias en Scotson geven in *The Established and The Outsiders* (1994 [1965]) hier meer duidelijkheid over. Ze onderzochten het groepsvormingsproces in

een buitenwijk van een grote Engelse industriële stad, onder het pseudoniem Winston Parva. In de buitenwijk konden verschillende groepen mensen aangewezen worden, namelijk de gevestigden en de buitenstaanders. Hier was dus sprake van twee groepen, die tegenover elkaar stonden en waarbij de gevestigden een dominante groep vormden ten opzichte van de buitenstaanders. Het wij-zij gevoel komt hierin naar voren, omdat de dominante groep zich vormt op basis van uitsluiting van de marginale groep. Op deze manier worden collectieve gevoelens een basis voor identificatie en voor het groepsvormingsproces.

2. 1. 2. *Interactie*

Het tweede onderdeel van groepsvorming is de structurele component, namelijk de interacties die plaatsvinden tussen mensen. Interactie is het contact dat mensen met elkaar hebben door de gedeelde activiteiten tussen deze personen. Simmel beweerde dat de essentie van de samenleving in interacties tussen personen en groepen ligt. Hij gaat zelfs zover dat de samenleving gezien moet worden als een “*number of individuals connected by interaction*” (1917[1950]:10, 11). Interactie is dus onderdeel van de samenleving en in het groepsvormingsproces, omdat het mensen aan elkaar bindt.

2. 2. **Gangmakers**

Een gangmaker is een persoon die zich langdurig inzet voor het onderhouden van sociale netwerken. Er zijn twee soorten gangmakers. Allereerst de gangmakers die zich voor andere groepen inzetten en die een verbindende functie innemen ten opzichte van andere groepen (Uitermark & Duyvendak 2006: 13). Deze verbindende gangmakers worden ook wel *brokers* genoemd. Een broker is dus een persoon die tussen andere personen bemiddeld, waardoor deze broker een brugfunctie vervult (Gould & Fernandez 1989: 91). *Brokerage* is het proces waarin een broker zijn brugfunctie vervult en waarbij “*intermediary actors facilitate transactions between other actors lacking access to or trust in one another*” (Marsden 1982: 202).

De tweede soort gangmakers zijn gangmakers die zich alleen op hun eigen groep richten en alleen voor hun eigen groep inzetten. In dit geval zorgt de gangmaker niet voor binding tussen groepen, maar voor binding onder de eigen groepsleden (Uitermark & Duyvendak 2006: 12). Deze gangmaker onderhoudt dus vooral relaties met de andere groepsleden, maar onderhoudt weinig relaties met andere groepen.

Zowel Putnam als Granovetter zagen een waardevolle rol weggelegd voor personen met een verbindende functie, omdat brokers voor meer samenhang en cohesie in het netwerk zorgen (Granovetter 1973: 1376, Putnam 2000). Vanwege de bruggen die een broker tussen andere personen slaat, ontstaat er meer binding tussen personen die niet tot dezelfde groep behoren.

2. 3. Figuraties

Relaties en de onderlinge afhankelijkheid van mensen zijn essentieel in de analyse van een netwerk. Hierbij wordt in beschouwing genomen op welke manier het netwerk eruit ziet, of met andere woorden: wat is de aanwezige figuratie van het netwerk. Elias & Scotson hebben het in *The Established and The Outsiders* (1994 [1965]) over een specifieke figuratie, namelijk een gevestigden-buitenstaandersfiguratie. Een figuratie wordt door hen beschreven als vlechtwerken waarin mensen in wisselende aantallen en onder uiteenlopende omstandigheden met elkaar verbonden zijn. Een figuratie is dus een overkoepelend concept, waar groepsvorming, brokers en gangmakers toebehoren.

2. 4. Dominantie

In dit onderzoek wordt dominantie op twee manieren onderscheiden. Er is structurele dominantie en situationele dominantie. Allereerst wordt structurele dominantie besproken en vervolgens situationele dominantie. Structurele dominantie wordt bepaald door de positie van een persoon in een netwerk. Structurele dominantie ontstaat als een persoon een centrale positie in het netwerk inneemt, waarbij hij of zij veel directe verbindingen heeft met andere personen uit het netwerk. Deze dominantie is structureel, omdat de centrale plaats zorgt voor invloed in een groot deel van het netwerk en hierdoor structureel aanwezig is in het netwerk. Bij structurele dominantie wordt niet uitgegaan van negatieve dominantie waarbij personen negatief worden beïnvloed door de macht die dominantie biedt. Hier wordt echter uitgegaan van dominantie door de hoeveelheid relaties die aan worden gegaan. Hierbij is structurele dominantie niet negatief, maar geeft het de mogelijkheid om positieve invloed uit te oefenen op het groepsvormingsproces.

Naast structurele dominantie, wordt in dit onderzoek situationele dominantie onderzocht. Een netwerk bestaat uit relaties die aan veranderingen onderhevig zijn, waardoor een netwerk situationeel is (Friemel 2011: 2). Dit betekent dat groepen ontstaan, die afhankelijk van de situatie zijn. Daarom moet een situationele analyse van een netwerk, inzicht geven in situationele groepen. Volgens Collins moet een situatie het uitgangspunt zijn voor een analyse van een netwerk: “*start with the dynamics of situations; from this we can derive almost everything that we want to know about individuals, as a moving precipitate across situations*” (Collins, 2004: 4). Dit betekent dat groepen verschillen per situatie en een dominante groep ontstaat, die situationeel aanwezig is in het netwerk.

Situationele dominantie wordt hier beschouwd als het overheersen van personen. Het is de macht over mensen, om ze iets te laten doen wat ze eigenlijk niet willen. Simon & Oakes noemen dit *power over others*, waarbij dingen bereikt worden door macht over anderen uit te oefenen (2006: 113). In tegenstelling tot structurele dominantie, draait het bij situationele dominantie in dit onderzoek wel om

negatieve invloed. Situationele dominantie is macht hebben om negatieve invloed uit te oefenen door middel van fysiek of verbaal geweld. Dit in tegenstelling tot structurele dominantie, waarbij het draait om positieve invloed uitoefenen door middel van de centrale positie in het netwerk en de hoeveelheid relaties die aan worden gegaan.

Een situationeel dominante groep is dus niet permanent aanwezig op het Eco Kinderpark, maar het verschilt per situatie of dominant gedrag effectief wordt. Het netwerk rondom een situationeel dominante groep heeft twee kenmerken. Allereerst wordt een persoon die dominant gedrag vertoont opgenomen in een groep en hij of zij creëert een netwerk om zich heen (Estell, Farmer en Cairns 2007). Deze personen worden dus niet gemarginaliseerd en geïsoleerd, maar gesteund door een netwerk (Veenstra et al. 2005: 5 & 6). Een tweede kenmerk gaat over het netwerk rondom een potentieel slachtoffer. Dominant gedrag wordt namelijk effectief als een mogelijk slachtoffer niet wordt opgenomen in een groep. Deze persoon voelt zich geïsoleerd, omdat hij of zij juist niet wordt gesteund door een netwerk (Scholte et al. 2004 171 & 172, Veenstra et al. 2005: 5). Als aan beide kenmerken wordt voldaan, wordt dominant gedrag effectief.

2. 5. Conclusie

Door middel van de theoretische concepten die besproken zijn, wordt het netwerk op het Eco Kinderpark in kaart gebracht. Met behulp van de concepten identificatie en interactie worden de aanwezige groepen geanalyseerd en er wordt gekeken naar de manier waarop ze ontstaan. Waarom ontstaan groepen op het Eco Kinderpark en op welke basis worden zij gevormd? Het concept figuraties toont aan op welke manier de groepen samenhangen en of er een dominante groep ontstaat op het park. Wat is de relatie tussen de onderlinge groepen en krijgt iedere groep evenveel ruimte of ontstaat er een dominante groep die de ruimte toe-eigent? Het concept dominantie gaat in op de manier waarop dominantie op het Eco Kinderpark ontstaat en hoe het tot uiting komt. En hoe wordt hier door bezoekers mee omgegaan? Uiteindelijk komt door dit onderzoek meer inzicht in het groepsvormingsproces in een openbare ruimte als het Eco Kinderpark en hoe dominantie in dit proces tot uiting komt.

Hoofdstuk 3 – Dataverzameling

In dit hoofdstuk wordt besproken welke methoden zijn toegepast in dit onderzoek om de data te verzamelen. Allereerst wordt het Eco Kinderpark besproken en hoe Creatief Beheer van deze openbare ruimte een park heeft gecreëerd. Vervolgens wordt ingegaan op de aanpak van het onderzoek. Hier

wordt besproken welke methoden zijn toegepast en op welke manier het onderzoek is uitgevoerd. Daarna worden de theoretische concepten uit het vorige hoofdstuk geoperationaliseerd en uitgelegd hoe deze in het veld zijn gemeten. Tenslotte wordt geëindigd met een uitleg over hoe de analyse van de verzamelde data.

3. 1. Eco Kinderpark

Het Eco Kinderpark is een project van Creatief Beheer in Rotterdam. Creatief Beheer is een expertbureau voor wijkontwikkeling en beheer van de buitenruimte in Rotterdam en omstreken (Creatief Beheer 2010). Stadsnatuur, parken en tuinen worden in samenwerking met bewoners van de stedelijke gebieden ontwikkeld en natuureducatie vormt hier een groot onderdeel bij. Het Eco Kinderpark ligt in de wijk Feijenoord in deelgemeente Feijenoord in Rotterdam, aan de Zinkerweg en de Feijenoordijk. Nadat het een tijd een braakliggend terrein was, is het in 2009 een project geworden van Creatief Beheer. Het is ingericht met speeltoestellen, een kas, een roze tuinhuis, picknicktafels, speelbuizen, een moestuin en allerlei houten huisjes en bankjes. Ieder project van Creatief Beheer heeft een eigen thema en het Eco Kinderpark is speciaal ingericht voor kinderen, ten gunste van natuureducatie van kinderen. In de wijk Feijenoord wonen veel kinderen, wat de reden is voor het gekozen thema. Er worden activiteiten georganiseerd voor kinderen en de beheerders betrekken ze bij het onderhoud van de tuin.

3. 2. Aanpak

Twee dagen in de week zijn twee beheerders aanwezig op het Eco Kinderpark, namelijk op dinsdag en donderdag. Op deze dagen is de kas open en worden activiteiten georganiseerd. Op de andere dagen dat de beheerders er niet zijn, is de kas gesloten en worden geen activiteiten georganiseerd. Er is daarom gekozen om op dinsdag en donderdag te observeren van 9.30 – 16.30 en op woensdag van 12.00 – 17.00, om te onderzoeken hoe bezoekers van het park zich gedragen als er geen beheerders aanwezig zijn. Uiteindelijk is gedurende zeven weken 20 dagen onderzoek gedaan, met als uitzondering Koninginnedag.

Op de dagen dat de beheerders aanwezig waren, werd een positie ingenomen als helper. Dit bood de mogelijkheid om gesprekken te beluisteren tussen bezoekers en beheerders en om vragen te stellen als dingen onduidelijk waren. Deze gesprekken werden opgenomen op een voice recorder en later uitgeschreven in een verslag. Op de dagen dat er geen beheerders aanwezig waren, is vanuit de auto geobserveerd, om te bekijken hoe de groepsvorming dan verloopt op het park. De observaties zijn op twee manieren verwerkt, die hieronder apart worden besproken.

3. 2. 1. Systematische aantekeningen

De systematische observaties geven de aanwezige personen op het park weer, de kenmerken van deze bezoekers en de locatie waar ze zich bevinden. Door middel van deze systematische observaties zijn interactiepatronen van de aanwezige personen op het park ontdekt. De notities zijn ieder uur bijgehouden, zodat er een realistisch beeld gegeven wordt, zonder dat deze notities te veel tijd in beslag nemen. Er zijn twee instrumenten gebruikt, namelijk een gestandaardiseerd observatieformulier en een plattegrond. Beide instrumenten zijn als bijlage bijgevoegd. Bij het gestandaardiseerd observatieformulier is gebruik gemaakt van vaste categoriesystemen. De volgende elementen zijn op het formulier genoteerd: gezamenlijke actie, persoon, geslacht, leeftijd, activiteiten, nationaliteit en eventuele aantekeningen.

De plattegrond is de tweede manier waarop de systematische aantekeningen gemaakt. Bij de plattegrond gaat het om de plek van observatie. De posities van aanwezige personen zijn elk uur nauwkeurig weergegeven op een plattegrond. Door inzicht in de posities en de verandering van posities is een beeld verkregen van de dynamiek van de groepen op het park.

3. 2. 2. Etnografische notities

Naast de systematische notities, leverden participerende observatie en korte gesprekken met de bezoekers en beheerders etnografische notities op. Deze etnografische notities zijn kwalitatieve notities die ingaan op de betekenisgeving van de relaties tussen de bezoekers, waardoor de inhoud en context van het netwerk duidelijk wordt (Blokland 2008: 34, Soenen 2006:16). Etnografische notities waren niet afhankelijk van een meting die ieder uur werd uitgevoerd, maar werden genoteerd als er iets voorviel dat van belang was voor het onderzoek. Er werd een interpretatie van de gebeurtenissen gegeven en elke dag werd begonnen met een omschrijving van het weer, de aanwezige professionals en de geplande activiteiten. In deze scriptie is gebruik gemaakt van fictieve namen, vanwege privacy. Uitzondering hierop zijn de beheerders, omdat zij bekend waren met het onderzoek.

3. 3. Operationalisatie

De theoretische concepten die eerder besproken zijn, worden op verschillende manieren gemeten en deze sectie gaat hier per concept op in.

3.3.1. Groepsvorming

Groepsvorming bestaat uit twee onderdelen: identificatie en interactie. Er zijn twee manieren waarop identificatie in dit onderzoek is gemeten. Allereerst is gekeken naar collectieve gevoelens. Als personen refereren naar 'wij' en 'zij', betekent dit dat identificatie plaats vindt op basis van collectieve

gevoelens. Ten tweede is gekeken naar rituelen. Een ritueel is een herhaaldelijke activiteit waaraan betekenis wordt gegeven door mensen en dat mensen met elkaar verbindt. “In de rituelen wordt (..) een groepsidentiteit uitgedragen, een gemeenschappelijke moraal gelegitimeerd en zo een gemeenschap – vaak (..) rond symbolen (..) geconstrueerd.” (Tieleman 2011: 158). Een ritueel is een manier waarop een groep zich kan uiten, waardoor een ritueel identificatie aantoont.

Interactie is in dit onderzoek gemeten door te kijken naar de activiteiten die mensen gezamenlijk ondernemen. Als mensen activiteiten met elkaar ondernemen, vormen ze op basis van deze interactie een groep.

3.3.2. Gangmakers

Een broker is in dit onderzoek gemeten door naar ‘betweenness centrality’ te kijken. Een broker zorgt voor verbindingen tussen groepen en in de netwerkanalyse vormt de broker een schakel tussen deze groepen. Bij een gangmaker die vooral voor verbindingen in de eigen groep zorgt, is de ‘betweenness centrality’ ook hoog, maar blijkt dat deze persoon geen brugfunctie heeft tussen groepen. In het netwerk staat deze persoon niet tussen groepen als verbinding, maar heeft hij of zij veel relaties in de eigen groep.

3.3.3. Figuraties

Om de aanwezige figuratie te onderzoeken op het Eco Kinderpark, is gebruik gemaakt van alle bovenstaande concepten. Sterke identificatie en interactie met de eigen groepsleden en weinig met andere groepen, duidt op een figuratie met een dominante groep. Hierbij horen ook gangmakers die vooral voor verbindingen zorgen in de eigen groep, maar niet met andere groepen. Daar staat tegenover dat als er sprake is van identificatie en interactie tussen groepen, dit duidt op een figuratie met gelijkwaardige groepen, die evenveel invloed in het netwerk hebben. Daarbij zijn gangmakers aanwezig die een verbindende functie tussen groepen hebben en dus bruggen slaan tussen groepen.

3.3.4. Dominantie

In dit onderzoek is onderscheid gemaakt tussen structurele en situationele dominantie. Structurele dominantie wordt gemeten door naar de positie van een persoon in het netwerk te kijken. De hoeveelheid directe relaties en de positie als broker in het netwerk, geven structurele dominantie aan. Situationele dominantie is in dit onderzoek gemeten, door naar de sterke negatieve relaties tussen personen te kijken. Deze negatieve relaties uiten zich op twee manieren op het park: op een verbale en een fysieke manier. Een verbale uiting van een negatieve relatie heeft betrekking op schelden en ruzie zoeken, waardoor woorden gebruikt worden om dominantie uit te drukken. De fysieke uiting gaat om

vechten, slaan en schoppen, waarbij dominantie door middel van geweld wordt uitgedrukt. Vanwege de situationele aard van het dominante gedrag, is dit niet in het netwerk af te lezen. De etnografische notities bleken dus van groot belang bij het analyseren van een situationeel dominante groep op het Eco Kinderpark.

3. 4. Data-analyse

Het gestandaardiseerd observatieschema is gebruikt om het netwerk op het Eco Kinderpark in kaart te brengen. Hiervoor is gebruik gemaakt van het programma Gephi, dat het netwerk in een graaf weergeeft. In Gephi wordt in de 'Data Laboratory' ingevoerd welke personen aanwezig zijn op het park, wat in Gephi *nodes* zijn. Als twee mensen een relatie met elkaar gaan, worden deze *nodes* met elkaar verbonden door middel van *edges*. Als twee personen vaker dan een keer met elkaar in contact staan, wordt meer gewicht gegeven aan de relatie. Dit is zichtbaar in de graaf als een dikkere *edge* of lijn tussen twee personen. Hoe dikker de lijn, hoe vaker deze twee personen contact hebben met elkaar. Dit geldt ook voor de *nodes*; hoe groter de *node*, des te meer relaties deze persoon aangaat met andere personen in het netwerk.

Nadat alle personen en relaties uit het gestandaardiseerde observatieschema zijn ingevoerd in Gephi, wordt in het 'Overview' venster, een illustratie van het netwerk weergegeven. De onderzoeker is niet in dit netwerk van het Eco Kinderpark opgenomen. Om een overzichtelijke illustratie te krijgen, is allereerst het algoritme 'Force Atlas' gebruikt. Door dit algoritme te gebruiken, worden niet-verbonden *nodes*, of personen, weggedrukt. Om aan te geven hoe groepsvorming op het Eco Kinderpark eruit ziet, is gebruik gemaakt van 'Modularity'. Met deze functie worden groepen in het netwerk aangewezen op basis van de interactie tussen de personen (Blondel, Guillaume, Lambiotte & Lefebvre 2008). Deze groepen worden aangegeven met verschillende kleuren, zodat duidelijk onderscheid wordt gemaakt. In het gehele onderzoek is gebruik gemaakt van een 'Modularity' resolutie van 1.0. Daarnaast in de 'Filter' van 'Degree Rang' bij 'Topology' op 1 gezet, wat inhoudt dat alleen de *nodes* met een of meer relaties in de graaf worden weergegeven. De personen die dus geen relatie aangaan op het park, zijn niet opgenomen in het netwerk, omdat zij niet van belang zijn voor het groepsvormingsproces.

Om te analyseren wie de brokers in het netwerk zijn, is tenslotte gebruik gemaakt van 'Betweenness Centrality'. 'Betweenness centrality' meet hoe vaak een *node* op de kortste weg tussen twee *nodes* in een netwerk ligt (Freeman 1977). Het geeft inzicht in welke mate punten schakels vormen tussen groepen in het netwerk. Hierbij geldt: hoe groter de *node* in de graaf is, hoe groter de verbindende functie is voor deze persoon. Een grote *node* vertegenwoordigt dus een broker.

Hoofdstuk 4 – Groepsvorming

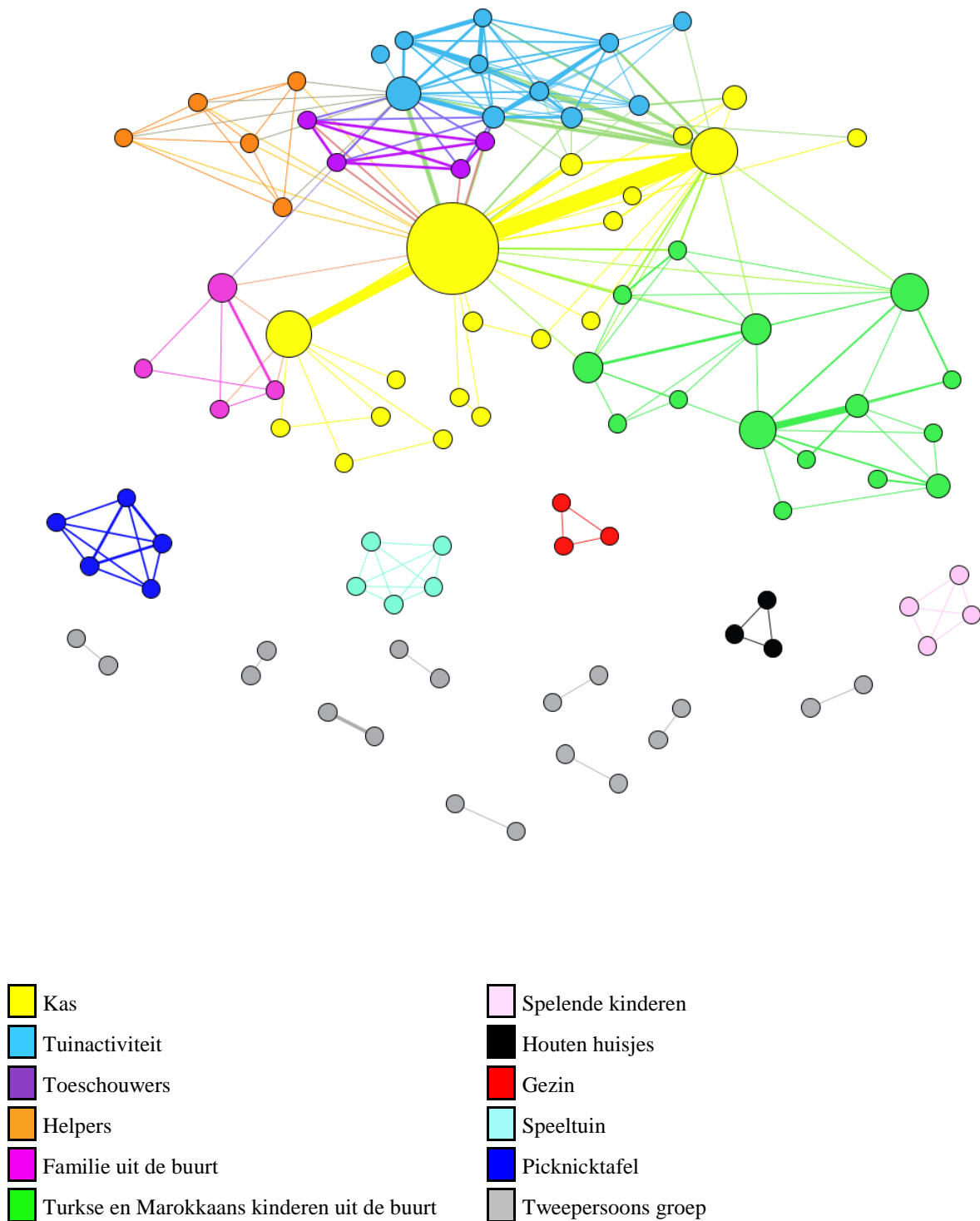
Dit hoofdstuk gaat in op de figuratie op het Eco Kinderpark. Er wordt besproken hoe de figuratie op het Eco Kinderpark eruit ziet en wat de verhoudingen tussen de aanwezige groepen zijn. Daarna wordt in gegaan op de positie van brokers op het Eco Kinderpark. Er wordt uitgelegd hoe ze brokerage tussen verschillende groepen toepassen en wat dit betekent voor het groepsvormingsproces op het Eco Kinderpark.

4.1. Complete graaf

Figuur 1 geeft de complete graaf weer van het netwerk op het Eco Kinderpark. Deze graaf is gebaseerd op 'gezamenlijke actie' uit de systematische notities. In totaal zijn er twintig groepen te vinden op het park, die door middel van verschillende kleuren onderscheiden worden. De twintig groepen zijn in drie verschillende categorieën verdeeld: de centrale groep, de omliggende groepen en de perifere groepen. De centrale groep bestaat uit de 'Kas groep', die een centrale plaats inneemt in de figuratie en hierdoor een dominante groep is op het Eco Kinderpark. Deze groep staat in verbinding met alle omliggende groepen en is hierdoor dominant in het netwerk. De verbindingen gaan vooral via de drie beheerders, die de drie grootste nodes in de centrale groep zijn. Zij zorgen voor de dominante positie van de centrale groep, omdat ze met alle groepen in contact staan.

De omliggende groepen bestaan uit de 'Tuinactiviteit groep', de 'Toeschouwers groep', de 'Helpers groep', 'de Familie uit de buurt groep' en de 'Turkse en Marokkaanse kinderen uit de buurt groep'. De omliggende groepen hebben een positie om de centrale groep heen. Deze positie is vanwege het contact met de dominante centrale groep. Alle omliggende groepen staan in verbinding met deze groep, wat vooral door verbinding met de beheerders komt. De meeste personen uit de omliggende groepen staan in contact met de beheerders, waardoor de verbinding tussen de centrale groep en de omliggende groep via de beheerders gaat. Alle omliggende groepen wegen ongeveer even zwaar. Dat wil zeggen dat er geen dominante groep onder de omliggende groep is aan te wijzen en dat de groepen even sterk in het netwerk aanwezig zijn.

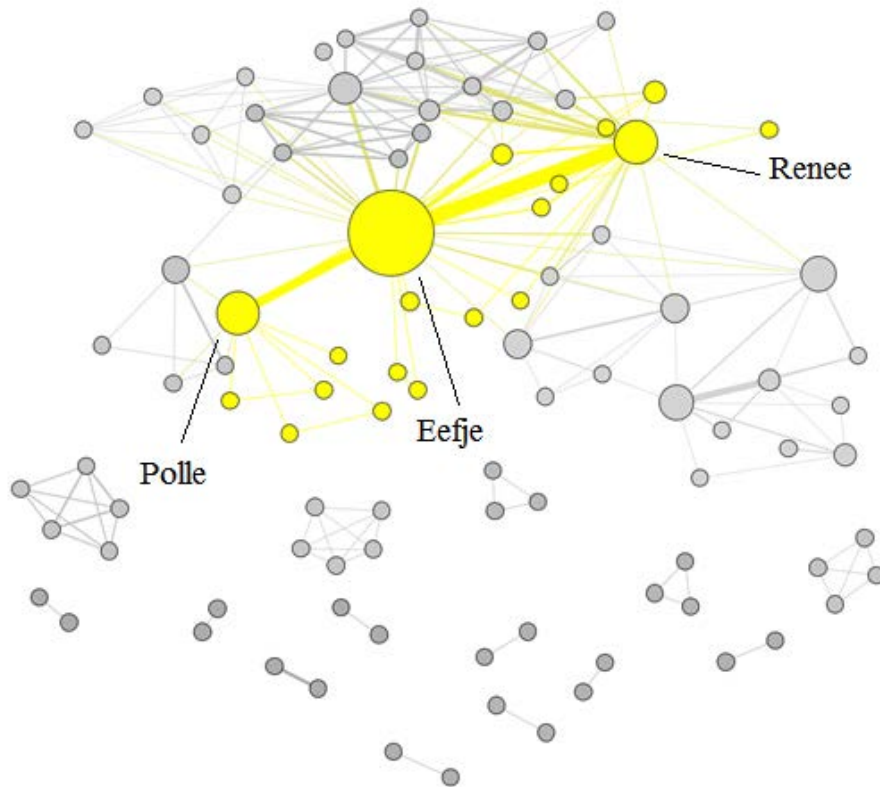
De categorie perifere groepen bestaat uit de 'Spelende kinderen groep', de 'Houten huisjes groep', de 'Gezin groep', de 'Speeltuyn groep', de 'Picknicktafel groep' en tenslotte alle 'Tweepersoons groepen', die hier als een groep beschouwd worden. De perifere groepen bevinden zich aan de rand van het netwerk, zonder dat ze met andere groepen in contact staan. Vanwege deze geïsoleerde positie in het netwerk, hebben perifere groepen weinig invloed op het groepsvormingsproces op het Eco Kinderpark, want ze hebben geen contact met andere personen op het park.

Figuur 1: Graaf op basis van 'gezamenlijke actie', met een Modularity resolutie 1.0 en de Filter 'Degree Range' 1. De grote en dikte van de nodes en edges zijn op basis van het aantal verbindingen.

4.2. Centrale groep

De 'Kas groep' heeft een centrale positie in het netwerk van het Eco Kinderpark, vanwege de centrale ligging in het netwerk. In figuur 2 is de centrale positie van de 'Kas groep' aangetoond. De centrale groep staat in verbinding met alle omringende groepen, waardoor het een dominante groep in het netwerk op het park vormt.

 Kas

Figuur 2: De centrale 'Kas groep', uitgelicht uit Figuur 1, de 'gezamenlijke actie' graaf.

De beheerders hebben de grootste rol in de centrale groep, omdat zij met iedereen in contact staan en dus voor binding in de groep zorgen. Dit betekent niet dat alle groepsleden met alle beheerders in contact staan, want er zijn personen die alleen relaties onderhouden met Polle of alleen met Eefje. Het betekent echter dat minstens een van de drie beheerders in contact staan met de groepsleden. Hierdoor hebben de drie beheerders dus een dominante positie in de centrale groep, vanwege het contact met iedereen in de groep. Op de interactie met de beheerders na, hebben de groepsleden verder weinig verbindingen onderling. Ze staan nauwelijks in contact met elkaar en zijn vooral aanwezig rondom de

beheerders. Vanwege de identificatie van alle groepsleden met de beheerders, ontstaat toch een groep, ondanks dat de andere groepsleden weinig interacteren met elkaar.

De dominante ‘Kas groep’ wordt gekenmerkt door interactie met de beheerders op het Eco Kinderpark en zij vormen de reden dat de leden van deze groep het park bezoeken. De groepsleden identificeren zich met de beheerders van het park vanwege het praatje dat de mensen met de beheerders maken. De beheerders functioneren voor hen dus als aanspreekpunt. Een aantal leden van deze groep zijn volwassenen die naar de beheerders komen voor koffie en een praatje. Een vaste bezoeker die zich regelmatig laat zien op het park is Davy. Davy is een jong volwassen man, woont in de buurt en komt vaak koffie drinken. Hij komt voornamelijk voor een praatje en vraagt hierbij vaak om advies aan de beheerders en met name aan Eefje.

Als de parkbeheerders in de zon aan de picknick tafel voor de kas hun lunch op zitten te eten, komt Davy aangelopen. “Hoi allemaal. Alles goed?” “Ja hoor, prima” reageert Eefje. “Ik voel me vandaag niet zo vrolijk eigenlijk. Ik heb ruzie gehad met mijn vriendin, want ik vind dat ze veel te weinig aandacht voor me heeft en ze heeft het veel te druk met school. Wat vind jij daar nou van?” vraagt Davy aan Eefje. “Tsja, school is ook erg belangrijk natuurlijk en dat moet ook op de eerste plaats komen. Dus misschien moet je niet zo hard voor haar zijn en haar gewoon wat tijd geven” reageert Eefje. “Misschien heb je ook wel gelijk. Ik kijk het nog wel eventjes aan.” (09-04-2013)

Davy komt voornamelijk naar het park vanwege het praatje met de beheerders, die zijn persoonlijke verhalen aanhoren. Hij identificeert zich met hen, omdat zij naar hem luisteren en een aanspreekpunt vormen.

De andere leden van de ‘Kas groep’ zijn kinderen die individueel of in kleine groepjes het park bezoeken en eveneens een praatje komen maken met de beheerders. De identificatie van deze groepsleden met de beheerders is dus ook vanwege het aanspreekpunt dat de beheerders vormen. De kinderen uit de “Kas groep” komen vaak even kletsen om te vertellen ze wat ze op school gedaan hebben of andere dingen die ze meegemaakt hebben.

Tijdens de lunchpauzes van de scholen in de omgeving, komt een meisje vrolijk naar de kas gerend. Ze begint enthousiast te vertellen wat er op school is gebeurd: “Heey, moeten jullie eens kijken wat ik vandaag op school gemaakt heb” en ze laat een knutselwerkje zien. “Goh, dat is mooi, heb jij dat op school gemaakt?” vraagt Eefje. “Ja, bij handarbeid en ik heb er een acht voor gekregen, goed he?” “Dat is zeker goed, een heel mooi cijfer, daar mag je trots op zijn” antwoord Eefje. (09-04-2013)

Kinderen vertellen dingen uit hun dagelijks leven tegen de beheerders. Zij luisteren naar de verhalen, geven ze complimenten en advies, waardoor de kinderen uit de 'Kas groep' zich met de beheerders identificeren en een groep vormen.

De beheerders zijn dus dominante personen in de centrale 'Kas groep' en zij zorgen voor binding binnen de groep. De groepsleden identificeren zich met de beheerders vanwege het aanspreekpunt dat zij vormen. Hierdoor hebben de beheerders een grote rol en hebben ze veel invloed in de dominante 'Kas groep'.

4. 3. Omliggende groepen

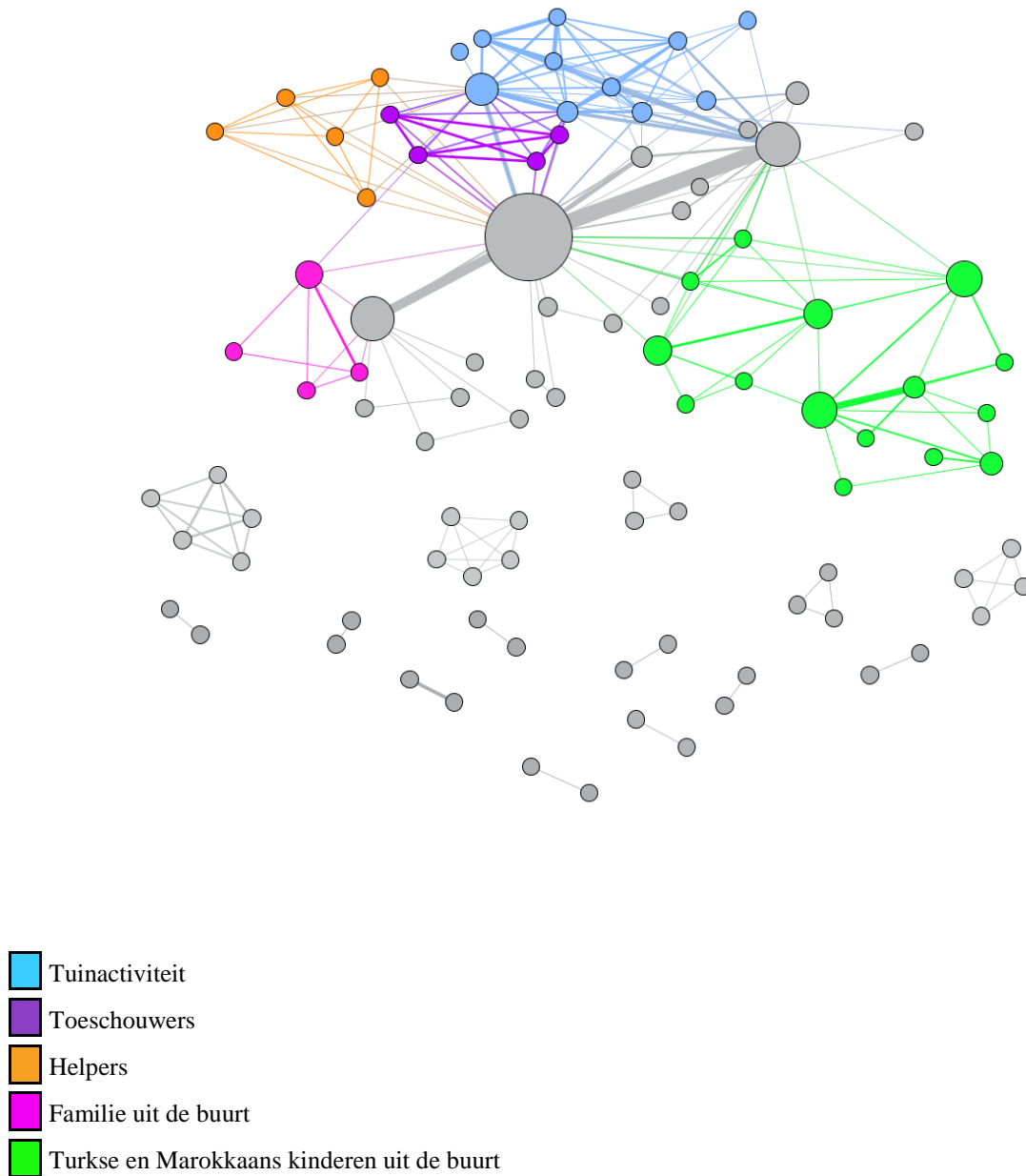
De omliggende groepen bestaan uit de 'Tuinactiviteit groep', de 'Toeschouwers groep', de 'Helpers groep', 'de Familie uit de buurt groep' en de 'Turkse en Marokkaanse kinderen uit de buurt groep'. Ze hebben allemaal dezelfde positie in het netwerk, namelijk rondom de centrale dominante groep. Figuur 3 laat de vijf omliggende groepen zien, die zich om de centrale groep bevinden.

De 'Tuinactiviteit groep', de 'Toeschouwers groep' en de 'Helpers groep' bestaan voornamelijk uit kinderen, die voor de tuinactiviteiten naar het park komen. De beheerders organiseren activiteiten op het park waar de bezoekers aan mee mogen doen, zoals zaaien, onkruid wieden of vuil prikken. Deze activiteiten worden georganiseerd en begeleid door de beheerders, waardoor de groepsleden veel in contact komen met de beheerders. De leden van de drie groepen onderhouden ook contact met elkaar, wat tijdens de tuinactiviteiten ontstaat. De beheerders sluiten niemand uit van de activiteiten, waardoor personen van allerlei groepen deelnemen en hierdoor dus contact tussen de verschillende groepen ontstaat.

De 'Familie uit de buurt groep' is een groep die bestaat uit Daniel, zijn moeder en zijn oma en een jongen waar Daniel contact mee heeft op het Eco Kinderpark. Daniel zit op school vlakbij het park en in zijn lunchpauzes komt hij vaak samen met zijn oma langs, om een praatje te maken met de beheerders en zijn brood op te eten. Dit praatje gaat vooral over wat Daniel op school heeft meegemaakt en wat hij in zijn alledaagse leven doet.

Als de lunchpauzes op de omliggende scholen zijn begonnen, komt Daniel aangerend met oma in zijn kielzog. Hij rent de kas binnen en begint opgewonden te praten: "Hoi Eefje, weet je wat we vandaag op school hebben gedaan met gym? Een piepjestest! En ik heb het echt goed gedaan!" "Zo dat is goed van jou" antwoordt Eefje "En wat heb je voor cijfer gehad dan, of krijgen jullie daar geen cijfer voor?" "Jawel, ik had een acht" zegt Daniel. "Zo, daar mag je wel trots op zijn, dat heb je wel heel

goed gedaan!” “Ja he, maar toch hoop ik dat we het niet nog een keer hoeven te doen, want ik werd er echt wel heel moe van” vindt Daniel. (21-05-2013)

Figuur 3: De omliggende groepen, uitgelicht uit Figuur 1.

Eefje reageert enthousiast op de verhalen van Daniel, wat voor binding met Daniel zorgt en het zorgt ook voor regelmatige bezoeken van Daniel aan het park. De groep waar Daniel zich in bevindt heeft

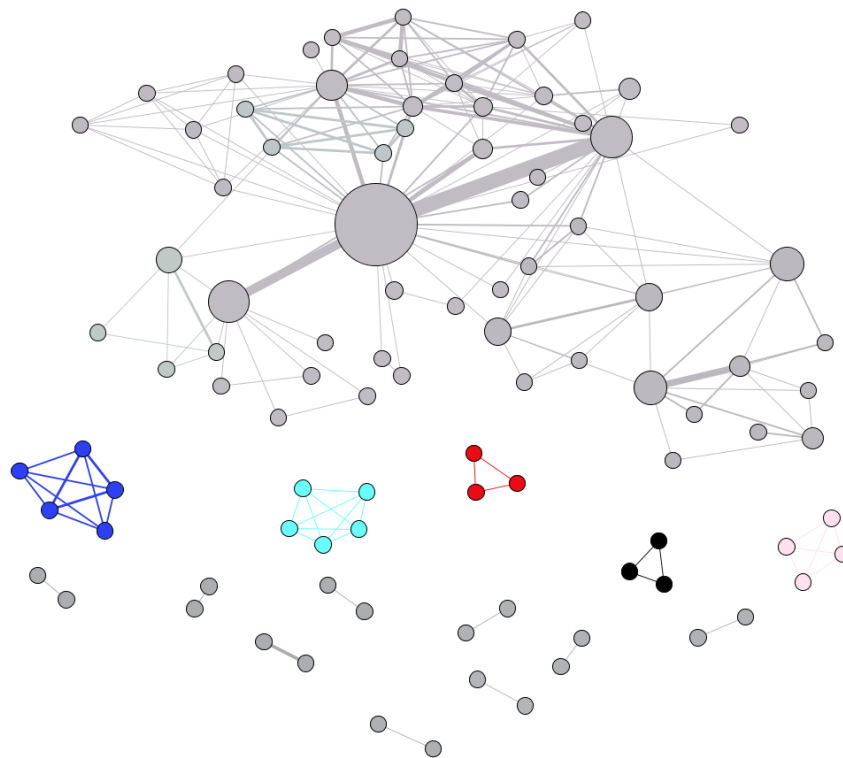
nauwelijks contact met andere bezoekers, maar dus wel met de beheerders. De beheerders zijn de reden dat deze groepsleden naar het park komen, namelijk om even te komen kletsen.

De ‘Turkse en Marokkaanse kinderen uit de buurt groep’ is een omliggende groep die bestaat uit kinderen van zowel Turkse als Marokkaanse afkomst. In de groep zijn er twee vriendinnetjes en een jongen die af en toe komen kletsen met Eefje, waardoor zij in contact staan met de beheerders. Zij nemen ook af en toe deel aan de tuinactiviteiten die de beheerders organiseren, waardoor zij ook via deze weg in verbinding staan met de beheerders. De rest van de groep komt echter niet in contact met de beheerders. Zij doen niet mee aan de activiteiten die georganiseerd worden en komen daardoor niet in aanraking met de beheerders. Zij bezoeken het park voor de speeltoestellen, de houten huisjes of om te voetballen. Dit zijn echter activiteiten waar de beheerders zich niet mee bemoeien, waardoor ze deze personen ook weinig beïnvloeden.

De omliggende groepen zijn gepositioneerd rondom de centrale dominante groep. Het grootste gedeelte van de leden van de omliggende groepen staan in contact met de beheerders, op een aantal leden van de ‘Turkse en Marokkaanse kinderen uit de buurt groep’ en de ‘Familie uit de buurt groep’ na. De positie van de omliggende groepen in het netwerk is bepaald vanwege dit contact met de beheerders. De beheerders zijn dominant in de centrale dominante groep, waardoor de omliggende groepen hierom heen gepositioneerd zijn.

4. 4. Perifere groepen

Uiteindelijk blijven er nog een aantal groepen over van het netwerk van het Eco Kinderpark, die zich aan de rand van de graaf bevinden, de zogeheten perifere groepen. In Figuur 4 worden de perifere groepen met verschillende kleuren aangegeven. Deze groepen staan geen van allen in verbinding met andere groepen. Er zijn alleen onderlinge relaties in de groepen zelf. Deze mensen komen vooral naar het park voor de speeltoestellen of om te praten of eten aan een van de picknicktafels.

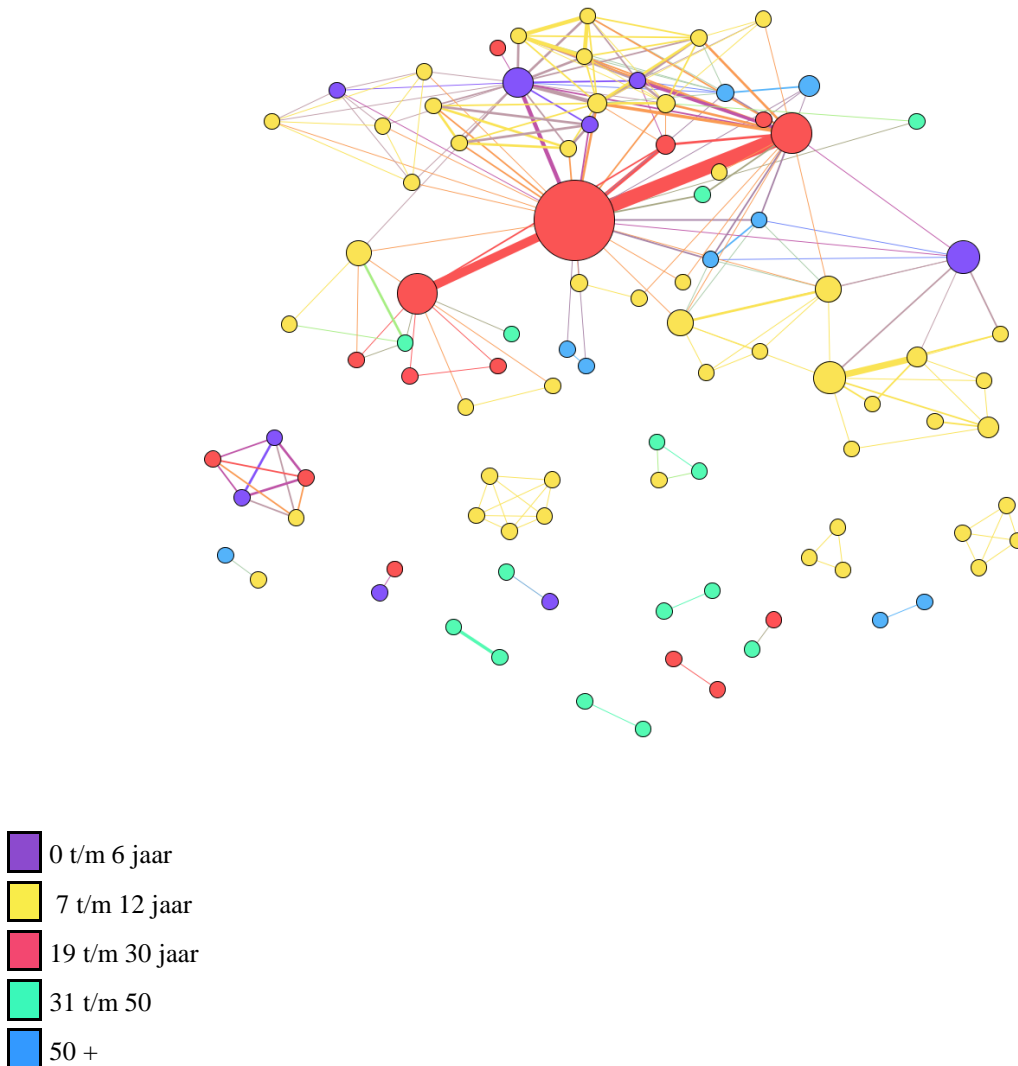
Figuur 4: De perifere groepen, uitgelicht uit Figuur 1.

4. 5. De samenhang tussen groepen

De groepen die aanwezig zijn op het Eco Kinderpark vormen een figuratie, waarbij een dominante centrale groep onderscheiden kan worden, vijf omliggende groepen, die even sterk zijn en perifere groepen. Ondanks dat een dominante groep aanwezig is op het Eco Kinderpark, ontstaan en bestaan ook andere groepen op het park. De samenhang tussen de groepen uit het netwerk op het park, ontstaat op drie manieren die hier apart worden besproken.

4. 5. 1. Verschil in tijd

Figuur 5 laat zien dat het grootste deel van de bezoekers van het park kinderen zijn, vooral van de leeftijdscategorie 7 t/m 12. Er zijn echter ook een aantal volwassenen die het park bezoeken, met name in de centrale ‘Kas groep’, die naar het park komen voor hun kop koffie en een praatje. Deze volwassenen komen veelal in de ochtend of aan het begin van de middag, wanneer kinderen nog op school zitten.

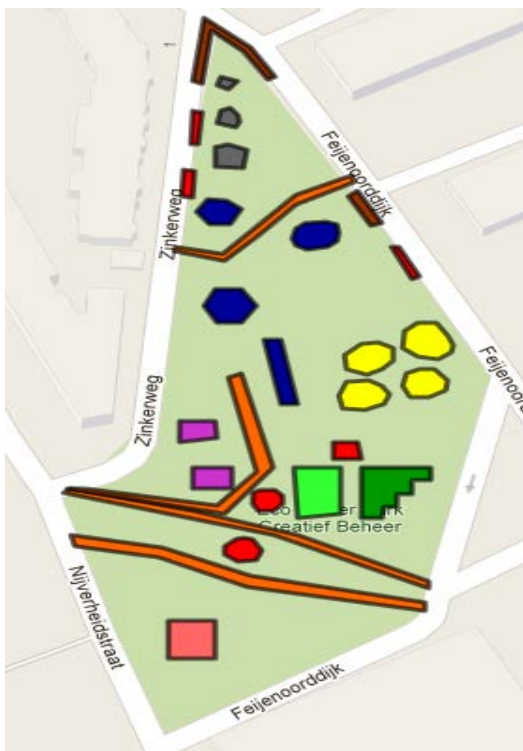
Figuur 5: Verdeling van leeftijd op het Eco Kinderpark, met een Modularity resolutie 1.0 en de Filter ‘Degree Range’ 1. De grote en dikte van de nodes en edges zijn op basis van het aantal verbindingen

Kinderen uit de buurt bezoeken het Eco Kinderpark met name in de middag na schooltijd, omdat ze eerder op de dag geen mogelijkheid hebben. Als uitzondering geldt de woensdag middag, omdat kinderen die middag vrij zijn van school. Dan zijn de beheerders echter niet aanwezig, waardoor

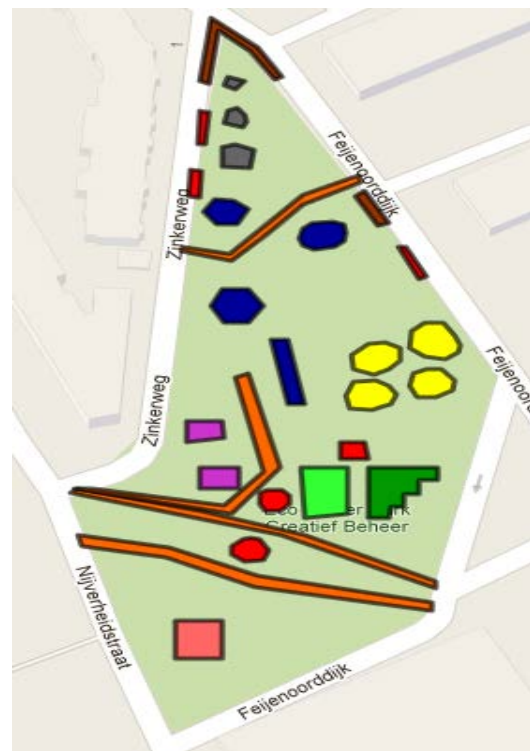
volwassenen niet voor hun kopje koffie naar het park komen. De volwassenen bezoeken het park dus op andere tijden dan de kinderen dit doen, waardoor deze groepen weinig met elkaar in aanraking komen. De beheerders hoeven daardoor ook geen keuze te maken tussen koffie drinken met de volwassenen of tuinactiviteiten organiseren voor kinderen, omdat de beheerders dit allebei doen op verschillende tijdstippen.

4. 5. 2. Verschil in ruimte

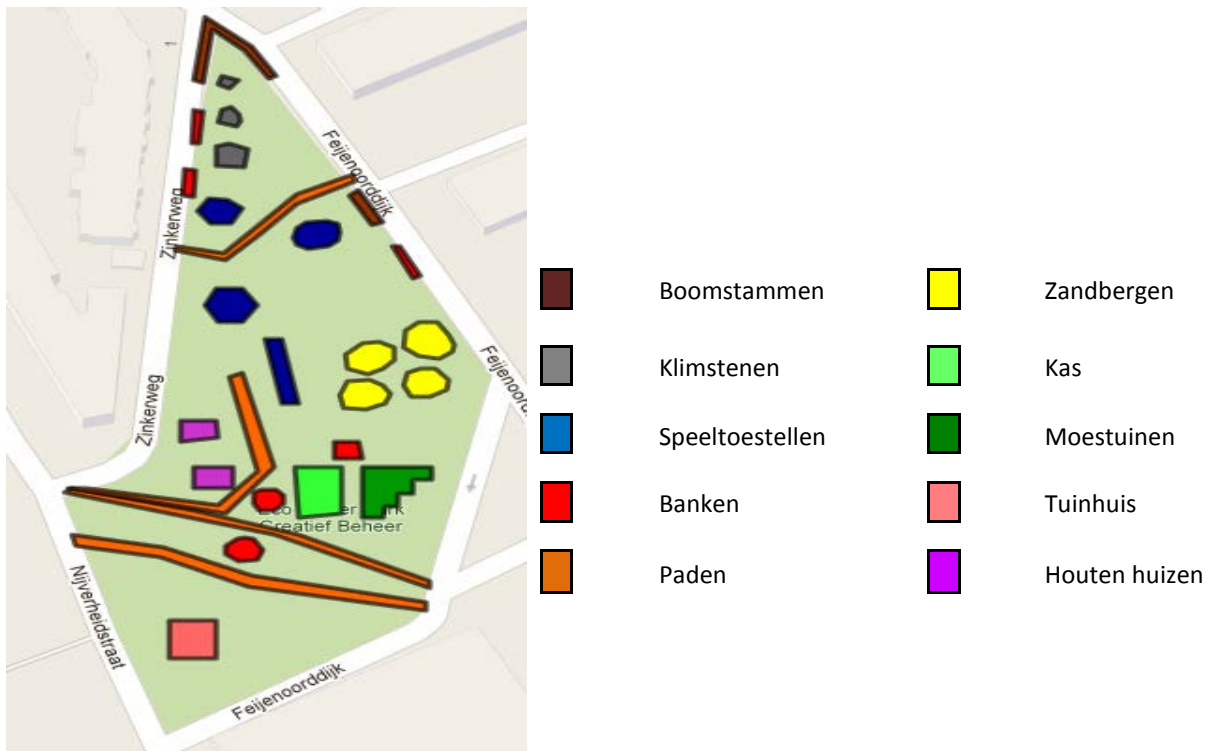
Het Eco Kinderpark heeft verschillende plekken, waar mensen zich vermaken. Er zijn speeltoestellen aan de ene kant van het park, er staan houten huisjes verspreid waar kinderen bij spelen en er staan picknicktafels verspreid. De aanwezige groepen maken dan ook op verschillende manieren gebruik van de ruimte. In figuur 6 wordt geïllustreerd op welke locatie gebruik wordt gemaakt van de ruimte. In Figuur 6a zijn er twee beheerders aanwezig en drie Antilliaanse meisjes uit de groep 'Tuinactiviteit'. Deze groep identificeert zich met elkaar vanwege de tuinactiviteit die door de beheerders worden georganiseerd en deze activiteiten concentreren zich rondom de kas en de moestuinen. In Figuur 6b zijn er vier jongens aanwezig op het park bij de speeltoestellen op een dag dat de beheerders niet aanwezig zijn.

Figuur 6a: Beheerders en drie Antilliaanse meisjes

Figuur 6b: Vier jongens, geen beheerder aanwezig

Figuur 6c: Beheerders, twee meisjes en twee jongens

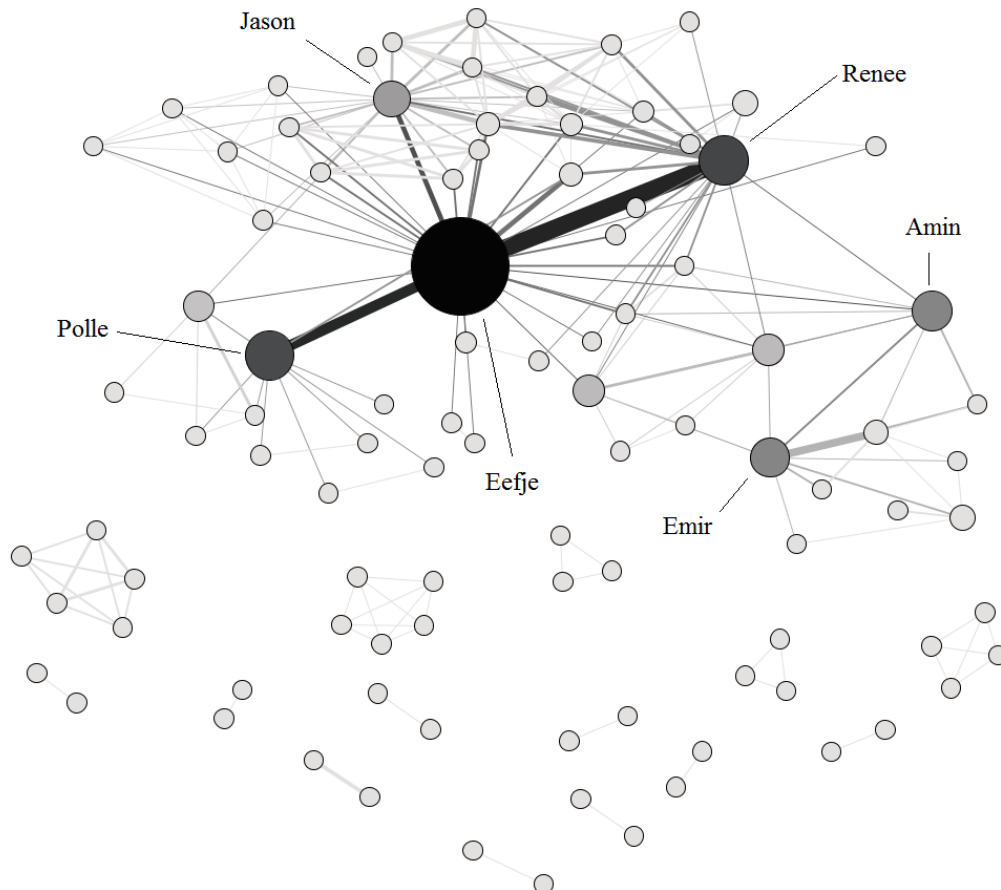
Figuur 6: Verschillend gebruik van ruimte, getoond op een plattegrond van het Eco Kinderpark.

Tenslotte laat Figuur 6c een situatie zien, wanneer de beheerders aanwezig zijn en twee meisjes uit de groep 'Helpers' en ook twee jongens uit een van de 'Speeltuin groep aanwezig zijn. Deze jongens gebruiken de speeltoestellen terwijl de beheerders en de twee meisjes juist de kas gebruiken, omdat hun tuinactiviteit rondom de kas wordt uitgevoerd. Wat Figuur 6 laat zien is dat de verschillende groepen de ruimte van het park op verschillende manieren gebruiken. De 'Speeltuin groep' is namelijk niet geïnteresseerd in de tuinactiviteiten die georganiseerd worden en richten zich dus op de speeltoestellen, terwijl de tuinactiviteit rondom de kas georganiseerd wordt en de meisjes zich dus daar bevinden. Op deze manier hoeven de groepen weinig met elkaar in contact te komen en gebruiken alle groepen dezelfde ruimte, zonder dat hier problemen uit voort komen.

4. 5. 3. Brokers en gangmakers

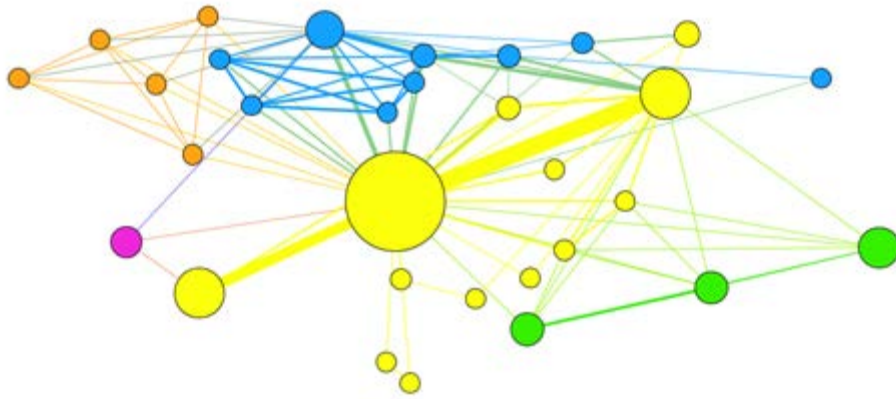
In de dominante groep zijn de beheerders sterk aanwezig en vervullen zij een dominante rol. Ze onderhouden contact met iedereen uit de centrale groep en vormen de bindende factor van de dominante groep. De beheerders onderhouden ook veel relaties met leden uit de omliggende groepen. De beheerders zijn dus brokers die voor verbindingen tussen groepen zorgen. Figuur 7 toont de

brokers uit het netwerk, waarbij de sterkste brokers de drie beheerders zijn. Hiervan staat Eefje bovenaan, omdat zij de meeste verbindingen aangaat. Renee en Polle zijn ook brokers, maar zij zijn maar op een van de beide dagen aanwezig, waardoor hun invloed alleen op een van de twee dagen geldt.

Figuur 7: De 'Betweenness centrality' van het totale netwerk. Hoe groter het punt en hoe donkerder de kleur, des te sterker de verbindende functie in het netwerk. Zes personen met de meest waardevolle brugfunctie zijn aangeduid.

De meest prominente broker is Eefje. Zij staat centraal in het netwerk en zij heeft de meeste contacten met andere bezoekers op het Eco Kinderpark. Figuur 8 laat het ego netwerk van Eefje zien, waarin de directe relaties worden weergegeven die zij onderhoudt. Dit toont aan dat zij met veel personen een directe verbinding heeft. Niet alleen leden uit de centrale groep onderhouden relaties met Eefje, maar ook veel leden uit de omliggende groepen. Dit betekent dat Eefje een sterke broker is op het park, die voor binding tussen groepen zorgt.

Figuur 8: Ego netwerk van Eefje met haar directe relaties, gefilterd uit Figuur 1.

Eefje past op twee manieren brokerage toe. Allereerst doet ze dit op een organisatorische manier, door alle groepen bij de georganiseerde activiteiten te betrekken. De beheerders sluiten niemand buiten en de activiteiten zijn toegankelijk voor iedereen. Een voorbeeld hiervan is wanneer Eefje met Daniel aan het zaaien is en er andere bezoekers op het park komen.

Daniel en Eefje zijn in de kas bezig met zaaien, als er twee meisjes binnen komen lopen. “Hoi, wat zijn jullie aan het doen?” vragen ze. “We zijn aan het zaaien, willen jullie ook helpen?” antwoordt Eefje. “Ja leuk” zeggen ze en Eefje geeft hen ook wat om te zaaien. (21-05-2013)

Eefje en Daniel zijn met een activiteit bezig, maar als twee meisjes aan komen lopen, probeert Eefje ze erbij te betrekken door ze uit te nodigen om mee te doen. Op deze manier zorgt ze voor een verbinding tussen twee groepen en past ze dus brokerage toe.

Ten tweede past Eefje brokerage toe door in te grijpen tijdens incidenten of als onenigheid tussen de bezoekers ontstaat. Dit doet ze op twee manieren. Allereerst probeert ze de bezoekers rustig over het incident of de onenigheid aan te spreken. Ze vraagt waarom de bezoekers zich zo tegen elkaar gedragen en of het niet veel gezelliger is als ze gewoon normaal tegen elkaar doen en elkaar met rust laten. Soms helpt dit, maar wanneer dit niet helpt, probeert Eefje het op een tweede manier. Ze treedt

dan streng op en zegt op een duidelijk toon waar het op staat en wat ze van de bezoekers verwacht. Een voorbeeld hiervan is als drie meisjes in de moestuin aan het schoffelen zijn en Casey aan komt lopen.

‘Hoi, mag ik ook meehelpen met het schoffelen?’ vraagt Casey aan de drie meisjes die bezig zijn bij de moestuin. ‘Nou, dat lijkt me geen goed idee, want wij zijn hier al met zijn drieën. Dus dat gaat niet meer’ antwoorden de meisjes. ‘Dat geeft toch helemaal niks, er is plek voor iedereen’ bemoeit Eefje zich ermee. ‘Nee, wij willen het eigenlijk niet hoor, we vinden dat we dit wel alleen kunnen’ zeggen de meisjes. Eefje reageert vervolgens met een duidelijke stem: ‘Dat is onzin! Iedereen mag hier helpen en we slaan niemand over. Dus je mag ons gewoon gezellig komen helpen.’ (21-05-2013)

De toon die Eefje hierbij aanslaat is krachtig en duidelijk, waardoor ze laat zien dat ze geen onenigheid wilt en zo probeert het conflict te vermijden. Door een conflict te vermijden, zorgt ze ervoor dat er binding tussen de twee groepen ontstaat en past ze dus brokerage toe.

Renee en Polle zijn minder prominente brokers dan Eefje, maar ook zij zorgen voor binding tussen groepen op het park. Polle en Renee doet dit vooral door bezoekers bij activiteiten te betrekken. Terwijl Eefje voor veel bezoekers iemand is waar je een kletspraatje mee kunt houden, worden Polle en Renee niet op deze manier gezien door de bezoekers. Zij zijn vooral voor het organiseren van tuinactiviteiten, waardoor zij als brokers ook voor verbinding zorgen tussen groepen. Polle en Renee proberen namelijk eveneens alle kinderen bij een tuinactiviteit te betrekken, zonder kinderen buiten te sluiten of te marginaliseren, net als Eefje. Dus ook Polle en Renee zijn als brokers aanwezig op het Eco Kinderpark.

De positie van de beheerders als brokers, betekent dat zij in verbinding staan met veel andere bezoekers op het park, zowel uit hun eigen groep als uit andere groepen. Hierdoor worden de beheerders dominant in het netwerk. De beheerders beïnvloeden allerlei groepen, vanwege hun vele directe relaties. Ze hebben hierdoor macht om als brokers voor binding te zorgen en hun invloed uit te oefenen op het netwerk. De dominantie van de beheerders in het netwerk van het Eco Kinderpark is dus door hun directe relaties met een groot deel van het netwerk en vanwege hun positie als brokers in het netwerk.

Naast de beheerders is er nog een andere broker in het netwerk en dat is Jason. Zijn directe relaties zorgen echter niet voor dominantie zoals dat bij de beheerders wel het geval is. Jason heeft wel een rol als broker, maar op een onverwachte manier. Hij brengt groepen wel met elkaar in verbinding, maar niet door informatie door te spelen vanuit een bevoorrechte positie, zoals gebruikelijk is bij een broker. Jason zorgt voor verbinding tussen groepen, vanwege zijn ondergeschikte positie in

verschillende groepen. Jason is soms slachtoffer van pesten door andere groepen, waarbij de beheerders Jason proberen te beschermen tegen dit pestgedrag. Vanwege het pesten van Jason komen de beheerders in contact met groep ouders, waardoor de ondergeschikte positie van Jason voor brokerage zorgt. In het geval van Jason betekent de positie als broker geen dominantie, zoals dit bij de beheerders wel het geval is. Zijn positie als broker komt juist voort vanuit de ondergeschikte plaats die hij in verschillende groepen inneemt, waardoor er geen sprake is van dominantie.

Tenslotte zijn er nog twee personen uit het netwerk aan te wijzen die veel verbindingen hebben, namelijk Emir en Samir. Wat echter opvalt, is dat zij vooral contact hebben met leden van hun eigen groep. Samir heeft wel een relatie met Renee, een van de beheerders, maar verder is het contact van de jongens vooral binnen hun eigen groep. Samir en Emir zijn daarom geen brokers, want ze zorgen niet voor verbindingen tussen groepen. Ze zijn echter gangmakers die voor verbinding tussen leden van hun eigen groep zorgen.

Samir en Emir hebben veel directe relaties in hun eigen groep, waar hun positie als gangmaker door verklaard wordt. Deze directe relaties zorgen voor invloed in de eigen groep. Vooral Emir is dominant in zijn eigen groep door de directe relaties die hij in zijn netwerk heeft. Hij is een leider in zijn groep. Emir komt regelmatig met verschillende vrienden op het park en toont hierbij gedrag dat bij een leider hoort. Hij treedt op de voorgrond, heeft een grote mond en vertoont dus dominant gedrag. Emir kan dit dominante gedrag vertonen vanwege zijn vele directe relaties die hij als gangmaker in zijn eigen groep heeft. Hij krijgt hierdoor steun van zijn groepsleden, waardoor hij macht verkrijgt om invloed uit te oefenen op zijn eigen groep.

Ook Samir heeft macht in zijn groep dankzij de vele directe relaties die hij aangaat. Hij beïnvloedt deze relaties en oefent hierdoor macht uit op deze personen. Samir is echter geen leider zoals Emir, omdat hij ander gedrag vertoont. Hij treedt niet op de voorgrond en luistert naar andere kinderen, waardoor hij minder een leider is dan Emir. Samir gaat veel relaties aan met anderen uit de groep, omdat hij regelmatig op het Eco Kinderpark te vinden is. Vanwege gedeelde deelname aan tuinactiviteiten zoals onkruid wieden, komt Samir veelvuldig in contact met andere groepsleden. Hij krijgt hierdoor wel invloed in zijn eigen groep, maar minder dan Emir dit heeft als leider in de groep.

4. 6. Identificatie

De groepen die ontstaan op het Eco Kinderpark zijn gebaseerd op identificatie met personen met dezelfde achtergrond kenmerken. De kenmerken die hierbij een rol spelen zijn voornamelijk leeftijd en etniciteit. De groepen die zich vormen op het Eco Kinderpark ontstaan op basis van identificatie met personen die hetzelfde zijn. Kinderen vormen groepen met andere kinderen van dezelfde leeftijd. De

meeste kinderen die het park bezoeken zijn tussen zeven en twaalf jaar oud en zij vormen groepen, waarvan alle groepsleden tot deze leeftijdscategorie horen. Dit geldt ook voor de volwassenen die het park bezoeken. Zij vormen groepen met andere volwassenen, maar bemoeien zich niet met de kinderen die op het park aanwezig zijn. Leeftijd vormt dus een basis voor het groepsvormingsproces op het park, omdat mensen een groep vormen met anderen van dezelfde leeftijd.

Etniciteit is een andere basis kenmerk waardoor personen zich met elkaar kunnen identificeren. Er komen bezoekers met verschillende achtergronden op het park, zoals Nederlanders, Turken, Marokkanen en Antillianen. Mensen met dezelfde etniciteit zoeken elkaar op en vormen groepen, waarbij mensen met andere nationaliteiten geen onderdeel zijn van deze groepen. Een voorbeeld hiervan is wanneer Emir ruzie maakt met een andere jongen op het park.

Tijdens een ruzie roept Emir tegen Jason: 'Dit is het Marokkaanse front tegen die Afrikaner', waarbij hij met het Marokkaanse front op zichzelf en zijn vrienden doelt en met die Afrikaner doelt hij op Jason, die van Ghanese afkomst is. (16-04-2013)

Emir vormt een groep met andere Marokkaanse kinderen en gebruikt dit om zichzelf tegenover Jason te positioneren. Etniciteit vormt hierbij dus een manier van identificatie voor het groepsvormingsproces en het vormt een basis waarop groepen zich kunnen vormen. Turken vormen dus groepen met andere Turken, Marokkanen met andere Marokkanen en Nederlanders met andere Nederlanders. Turkse vrouwen verzamelen zich bij de picknicktafel met andere Turkse vrouwen en Marokkaanse kinderen spelen voornamelijk met andere Marokkaanse kinderen. Etniciteit is dus een basis voor het groepsvormingsproces op het Eco Kinderpark, waarbij mensen zich verenigen met anderen met dezelfde etniciteit.

De groepen die op het Eco Kinderpark ontstaan, zijn dus gebaseerd op gezamenlijke achtergrond kenmerken. Bezoekers van dezelfde leeftijd vormen groepen met elkaar en hetzelfde geldt voor etniciteit. Er ontstaan dus weinig groepen die leden hebben met allerlei verschillende achtergrond kenmerken door elkaar heen. Mensen identificeren zich met anderen die dezelfde leeftijd en etniciteit hebben als zij en met deze bezoekers vormen zij groepen.

4.7. Conclusie

Het netwerk op het Eco Kinderpark bestaat uit een dominante groep, een aantal omliggende groepen die allemaal even sterk zijn en losstaande groepen die weinig invloed uit oefenen op het groepsvormingsproces vanwege hun positie aan de rand van het netwerk. De groepen identificeren zich met elkaar op basis van gedeelde achtergrond kenmerken als leeftijd en etniciteit. Zo vormen

kinderen met dezelfde leeftijd en etniciteit groepen, waarbij er geen kinderen met andere achtergrond kenmerken worden toegelaten. Hetzelfde geldt voor andere bezoekers, zoals volwassenen, of bezoekers met andere nationaliteiten.

De beheerders zijn dominant in de centrale groep en zij zorgen voor de dominante positie van de centrale groep. De beheerders zijn brokers die directe relaties onderhouden met veel bezoekers op het Eco Kinderpark. Dit geeft hen de mogelijkheid om alle relaties die zij aangaan, te beïnvloeden. De positie als broker geeft de beheerders dus macht in het netwerk. Hierdoor zijn de beheerders niet alleen dominant in hun eigen groep, maar ook in het netwerk. Ze beïnvloeden de omliggende groepen door relaties met hen aan te gaan en hier brokerage op toe te passen. Daardoor hebben de beheerders dus grote invloed op het groepsvormingsproces en zijn ze dominant in het netwerk.

De beheerders onderhouden niet met iedere bezoeker een directe relatie. Er zijn personen uit de 'Turkse en Marokkaanse kinderen uit de buurt groep' en uit de 'Familie uit de buurt groep' die niet in contact staan met de beheerders. Dit betekent dat de dominantie van de beheerders in het netwerk van het Eco Kinderpark niet volledig is. Een groot deel van het netwerk wordt beïnvloed door de dominante beheerders, maar niet het gehele netwerk. De personen die geen directe relatie met de beheerders hebben, worden nauwelijks door hen beïnvloed.

Hoofdstuk 5 – Een situationeel dominante groep

In het vorige hoofdstuk is aangetoond dat de beheerders veel invloed op het groepsvormingsproces op het Eco Kinderpark uitoefenen. Ze zijn dominant in hun eigen groep en in het grootste gedeelte van het netwerk, vanwege de vele directe relaties die ze met veel bezoekers onderhouden en de invloed die ze daardoor op hen uitoefent. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de situationeel dominante groep die af en toe op het park ontstaat. Allereerst wordt uitgelegd hoe deze situationeel dominante groep ontstaat op het Eco Kinderpark en op welke manier dit tot uiting komt. Daarna wordt ingegaan op de invloed die de beheerders op een situationeel dominante groep hebben, zodat er inzicht komt in het groepsvormingsproces op het Eco Kinderpark.

5. 1. Effectief dominant gedrag

In hoofdstuk vier is het netwerk op het Eco Kinderpark beschreven. In de aanwezige figuratie wordt een centrale dominante groep onderscheiden, vijf omliggende groepen, die ongeveer even sterk zijn en losstaande perifere groepen. De centrale groep is op het Eco Kinderpark een dominante groep, waar de beheerders een centrale rol in hebben. Vanwege hun grote hoeveelheid directe relaties met de bezoekers op het park, zijn de beheerders dominant in het netwerk. Er zijn echter momenten waarop een groep ontstaat die dominant gedrag vertoont, maar die niet constant aanwezig is op het park. Dit is een situationeel dominante groep. Hiermee wordt bedoeld dat in sommige situaties sprake is van een dominante groep, maar dat het dominante gedrag niet in elke situatie effectief is, waardoor hun invloed per moment verschilt. Het betekent ook dat een dominante groep niet altijd dezelfde leden hoeft te hebben en van samenstelling kan wisselen. Een voorbeeld hiervan is wanneer op het Eco Kinderpark een situatie ontstaat waarin twee bezoekers ruzie krijgen.

Jason is samen met Eefje onkruid aan het wieden. Emir, zijn zusje en een vriendin roepen naar Jason “Zeg Jason, waarom keek jij naar de kont van m’n zusje afgelopen week op school?” vraagt Emir. Jason ontkent dit “Ik heb helemaal nergens naar gekeken, hoor!” roept hij. “Jij verdient klappen! Je kijkt toch niet naar de konten van meisjes! Ik ga jou slaan hoor, dus pas maar op!” voegt Emir er aan toe. Er komen steeds meer kinderen op het park en Emir begint weer naar Jason te roepen: “Ik ga je slaan hoor, wacht maar! Dan krijg je een paar klappen, want die verdien je!” Ook andere kinderen beginnen naar Jason te roepen: “Echt onbeschoft gedrag, dat doe je toch niet!” en “Jij bent echt niet normaal hoor, jij verdient echt klappen jongen!”. Emir wordt dus gesteund door een grote groep

achter zich van ongeveer vijftien kinderen. De situatie loopt daarna helemaal uit de hand wanneer Jason zich niet meer kan inhouden en terug begint te schreeuwen: “Ik heb helemaal niet aan konten gezeten, dat doe ik echt niet! Hou op!”. Maar de kinderen luisteren hier niet naar en lachen Jason alleen maar harder uit. Uiteindelijk is Emir het zat en wordt hij zo boos, dat hij schreeuwend naar Jason toe rent en hem begint te slaan en schoppen waar hij maar kan. Er wordt geslagen, geschopt en zelfs met takken en stenen naar elkaar gegooid. Alle andere kinderen staan joelend om de vechtpartij heen en moedigen allemaal Emir aan. De beheerders komen toegesnel en halen de jongens uit elkaar, voordat er gewonden vallen. Dit helpt echter maar voor even, want zodra de jongens los worden gelaten, vallen ze elkaar weer aan en wordt Jason alleen maar harder uitgelachen door de groep die om de vechtpartij heen staat. Uiteindelijk weten de beheerders ook niet meer wat ze met de situatie aan moeten en als ze de jongens voor de tweede keer uit elkaar hebben gehaald, zeggen ze tegen Jason, die flink overstuur is en huilend bij de beheerder staat, dat hij maar beter naar huis kan gaan. “Kom jongen, het lijkt me niet meer verstandig om hier nog te blijven. Wij gaan nu naar huis en dan is het een grote groep tegen jou alleen. Daarom breng ik je nu maar even naar huis, dat lijkt me beter”. (16-04-2013)

In het bovenstaande voorbeeld is Jason in de slachtofferpositie terecht gekomen en is het dominante gedrag van Emir effectief geworden. Dit voorbeeld laat zien wanneer dominant gedrag effectief wordt. Allereerst staat het slachtoffer alleen, zonder steun van een groep om zich heen. Dus toen Emir met zijn beschuldigingen kwam, moest Jason het dominante gedrag alleen tegengaan, wat hem een zwakke positie gaf. Het voorbeeld toont daarnaast aan dat Emir als dominant persoon wel door een groep gesteund wordt. Hierdoor is hij goed in staat om Jason te confronteren en sterk dominant gedrag te vertonen door een vechtpartij aan te gaan. Tijdens de vechtpartij wordt Emir gesteund door zijn groepsleden, door hem aan te moedigen en Jason uit te lachen. Ze vertonen allemaal hetzelfde gedrag, waardoor het dominante gedrag van de groep effectief wordt.

Er zijn ook momenten waarop dominant gedrag van een persoon niet effectief wordt. Hieronder worden twee voorbeelden van het Eco Kinderpark gegeven van een situatie waarin dominant gedrag uiteindelijk ineffectief blijkt.

Jason is op een zonnige dag op het Eco Kinderpark bezig met tomatenplantjes verspenen bij de picknicktafel voor de kas. Hij is niet alleen, want er zijn nog vijf andere kinderen die ook hiermee bezig zijn. Emir en Nassim lopen het park op en ze gaan bij het houten huisje naast de kas zitten. Ze beginnen te roepen naar een ander groepje jongens dat langs het park loopt, over een bepaalde jongen van school. “Heey jongens, hebben jullie het gehoord? Sam wil Nassim gaan slaan morgen op school!”. Jason hoort dit aan en besluit hierop te reageren: “Nou, dan slaat Nassim Sam toch gewoon terug, hij weet toch wel hoe hij hem moet slaan?” “Zeg jij nou maar niks, jij weet helemaal niet hoe je

moet vechten! Je kan nog niet eens iemand een goede klap geven!” roept Emir naar Jason. Een van de kinderen die met Jason bezig is met de tomatenplantjes, zegt vervolgens tegen hem dat hij zich niets aan moet trekken van de jongens: “Luister nou maar niet naar wat ze zeggen. Kom, dan gaan we gewoon weer verder met onze tomatenplantjes”. En Jason richt zich weer op zijn tomatenplantjes en kijkt niet maar naar Emir en Nassim om. Die roepen nog wel een keer naar Jason dat hij niet kan vechten en helemaal geen goede klap kan geven, maar nadat Jason hier niet meer op reageert, verlaten ze rustig het park. (07-05-2013)

In dit voorbeeld ontstaat er een situatie waarin dominant gedrag wordt vertoond door Emir en Nassim, als zij een grote mond hebben tegen Jason. Het gedrag blijkt echter niet effectief, het mogelijke slachtoffer niet geïsoleerd is. Jason, een mogelijk slachtoffer, is namelijk onderdeel van een grote groep kinderen die bezig is met de tomatenplantjes verspenen. Als Jason wordt uitgescholden en lastiggevallen door Emir en Nassim, roept een van de kinderen dat hij zich niets van hen aan moet trekken en gewoon verder moet gaan met de plantjes. Dit laat zien dat Jason op steun kan rekenen van een groep om zich heen, die hem bij hun groep betreft. Jason is daardoor geen goed slachtoffer voor Emir en Nassim en ze laten hem die dag dus met rust.

Een ander voorbeeld van ineffectief dominant gedrag is wanneer Emir zonder vrienden het park bezoekt.

Jason helpt Renee op een middag met onkruid wieden in de bloemperken voor de kas. Ze zijn samen bezig, als Emir het park op komt lopen. Hij loopt rustig naar Jason en Renee toe, blijft even staan kijken bij hun activiteit, maar zegt verder niets tegen hen allebei. Dit is vreemd, want normaal reageert Emir altijd heel fel op Jason, waarbij het soms zelfs tot een flinke vechtpartij komt. Vandaag is Emir echter alleen, terwijl hij meestal met vrienden naar het park komt. “Wil je ook meehelpen met het onkruid wieden?” vraagt Renee “Nee echt niet, ik ga daar echt niet mee helpen hoor” antwoord Emir. “Oke, dan niet. Hier is niets verplicht!”. Emir blijft nog even kijken bij de activiteit van Jason en Renee, maar vertrekt uiteindelijk weer net zo stil als hij gekomen is. (09-05-2013)

Het voorbeeld toont aan dat Emir zonder de steun van een groep, geen effectief dominant gedrag kan vertonen, omdat hij niet gesteund wordt door een groep. Hij heeft niemand om zich heen en als hij vervelend gedrag ten opzichte van Jason zou vertonen, weet Emir dat hij niet ver zal komen, omdat hij alleen staat en Renee hem hierop aan zal spreken. Een dominant persoon moet dus ondersteund worden door een groep, zodat zijn gedrag aangemoedigd wordt en dit effectief wordt.

5. 2. De beheerders en situationele dominantie

In het netwerk op het Eco Kinderpark, is de centrale groep dominant. De beheerders zijn brokers en hebben veel directe relaties met de bezoekers op het park, waardoor ze een dominante positie hebben en veel invloed uitoefenen op het groepsvormingsproces op het park. Op het moment dat een situationeel dominante groep ontstaat, wordt de dominantie van de beheerders hier echter door beïnvloed. Bij het ontstaan van deze situatie wordt de dominantie van de beheerders ondermijnd. De beheerders kunnen hun dominantie niet op de situationeel dominante groep uitoefenen, hoewel ze wel pogingen ondernemen om de situationeel dominante groep onder controle te houden. Allereerst blijven ze rustig, zonder boos te worden of hard te schreeuwen. Een andere manier is door het gesprek met dominante bezoekers aan te gaan. Nadat een vechtpartij tussen Jason en Emir ontstaat, probeert Eefje het gesprek aan te gaan met Emir en de groep die hem steunt, als de rust weer is teruggekeerd.

“Nu kunnen we het er misschien nog even rustig over hebben. Vinden jullie het nou zelf niet een klein beetje gemeen om met z'n allen tegen een jongetje te gaan?” Maar hier krijgt Eefje geen goed antwoord op, want alle kinderen beginnen gelijk door elkaar heen te praten en niemand laat elkaar uitpraten, waardoor het uiteindelijk niet echt mogelijk is om een goed gesprek te voeren met de kinderen en om het probleem op te lossen. (16-04-2013)

Deze methode levert weinig op voor Eefje, want de kinderen zijn niet onder de indruk van haar argumenten over het dominante gedrag van de groep. Renee, een van de andere beheerders, probeert nog een andere methode, namelijk boos worden.

“Jullie moeten je echt beter gaan gedragen. Geen vechtpartijen meer en jullie mogen andere kinderen niet pesten. Als jullie dit niet kunnen, dan mogen jullie niet meer op het park komen” zegt Renee, nadat Emir en Jason met elkaar in een vechtpartij terecht zijn gekomen. (09-05-2013)

De bezoekers lijken haar echter niet serieus te nemen, omdat ze lachen en een week later weer aan het vechten zijn op het park. Ze weten dat het een openbare ruimte is en de beheerders hen nooit kunnen verbieden om het park te bezoeken. Dus ook deze methode om de situatie onder controle te houden, blijkt niet te werken.

De invloed van de beheerders op een situationeel dominante groep is dus niet groot. Ze hebben geen mogelijkheden om te voorkomen dat de situatie uit de hand loopt en er ontstaat regelmatig een vechtpartij op het park. Ondanks dat ze op verschillende manieren proberen orde te creëren, blijkt dus dat de beheerders weinig invloed op het park hebben als er een dominante groep ontstaat, waarvan het gedrag effectief is.

De samenstelling van de situationeel dominante groep op het Eco Kinderpark verschilt per situatie. Er zijn verschillende bezoekers die situationeel dominant gedrag vertonen op het park en er zijn dus geen vaste groepsleden van deze groep. Er zijn echter wel bezoekers die vaker dominant gedrag vertonen dan andere bezoekers. Wat opvalt aan deze bezoekers is dat ze geen directe relaties in het netwerk hebben met de beheerders. De beheerders onderhouden contact met veel bezoekers, maar niet met de personen die soms situationeel dominant gedrag vertonen op het park. Emir is hier een voorbeeld van. Hij is regelmatig betrokken bij een vechtpartij of vertoont verbaal dominant gedrag, zoals schelden. Hij onderhoudt echter geen directe relatie met de beheerders en in het netwerk zijn zij niet verbonden. Dit betekent dat de beheerders geen invloed uitoefenen op Emir, omdat zij geen directe relatie met elkaar hebben. Het situationeel dominante gedrag van Emir kan hierdoor moeilijk gecorrigeerd worden, omdat er geen relatie tussen Emir en de beheerders bestaat.

5. 3. Conclusie

Op het Eco Kinderpark zijn er momenten waarop een situationeel dominante groep ontstaat. Deze groep ondermijnt de dominantie van de beheerders in het netwerk. De beheerders hebben weinig invloed op een situationeel dominante groep en ze hebben moeite om de situatie onder controle te houden als deze situationeel dominante groep ontstaat. De dominante positie van de beheerders in het netwerk op het park blijkt dus niet altijd van toepassing te zijn. Er zijn momenten waarop een situationeel dominante groep meer invloed uitoefent dan de beheerders en het groepsvormingsproces zich dus afspeelt buiten de invloed van de beheerders om. De leden van de situationeel dominante groep onderhouden geen directe relaties met de beheerders, waardoor ze moeilijk te beïnvloeden zijn. De beheerders verkrijgen namelijk dominantie uit hun grote hoeveelheid directe relaties en de positie als broker. Wanneer bezoekers geen directe relatie hebben met de beheerders wil dit niet zeggen dat deze bezoekers altijd situationeel dominant gedrag zullen vertonen. Het betekent ook niet dat bezoekers die wel een directe relatie met de beheerders onderhouden, nooit situationeel dominant gedrag zullen vertonen. Het wil echter zeggen dat beheerders meer invloed uitoefenen op bezoekers waar ze een directe relatie mee hebben dan op bezoekers waar ze geen relatie mee hebben.

Hoofdstuk 6 – Conclusie

In een openbare ruimte is altijd sprake van een spanning tussen toegankelijkheid en dominantie. Als een ruimte toegankelijk is voor iedereen, kan een dominante groep ontstaan die de ruimte overneemt en toe-eigent. In een openbare ruimte is het moeilijk om de vorming van een dominante groep tegen te gaan, omdat iedereen toegang heeft en niemand uitgesloten kan worden. In dit onderzoek is de situatie omtrent dominantie op het Eco Kinderpark onderzocht en is de volgende vraag gesteld: *Hoe en waarom ontstaat groepsvorming op het Eco Kinderpark?* Door middel van deze vraag is onderzocht hoe processen van insluiting en uitsluiting op het park verlopen, of dominantie aanwezig is op het park en hoe dit tot uiting komt.

Op het Eco Kinderpark bestaat het netwerk uit een centrale dominante groep, omliggende groepen die even sterk zijn en losstaande perifere groepen. De centrale ‘Kas’ groep is de dominante groep op het park en heeft een centrale plaats in het netwerk. Deze dominante positie is vanwege de positie van de beheerders in het netwerk. Zij zijn dominant in zowel de centrale groep, als in het gehele netwerk. Via de beheerders worden de omliggende groepen met de centrale groep verbonden en ontstaat er ook binding tussen de omliggende groepen. De beheerders zijn brokers op het park en zorgen voor verbindingen tussen de groepen. Allereerst doen ze dit op een organisatorische manier. Ze betrekken iedere groep bij de activiteiten die ze organiseren en niemand wordt uitgesloten van deelname aan de activiteiten. Op deze manier komen groepen met elkaar in contact, vanwege gezamenlijke deelname aan activiteiten op het park. De andere manier waarop de beheerders brokerage toepassen, is door in te grijpen bij conflicten tussen groepen. Als onenigheid tussen verschillende groepen ontstaat, bemiddelen de beheerders en zorgen ze voor een oplossing voor het conflict. Ze doen dit op twee manieren. Allereerst blijven ze rustig en praten ze met de bezoekers zonder boos te worden of zich op te winden. Als dit echter niet blijkt te werken, zijn de beheerders duidelijk in hun verwachtingen van de bezoekers. Ze treden dan streng op en zorgen op deze tweede manier voor binding tussen groepen.

De positie van de beheerders als brokers zorgt dus voor binding tussen groepen doordat ze als brug functioneren. De positie als broker betekent echter ook dat de beheerders een grote hoeveelheid directe relaties hebben. De dominantie van de beheerders valt dus te verklaren vanuit hun positie als broker. Als brokers oefenen de beheerders macht uit in het netwerk, omdat de directe relaties die ze aangaan onder hun invloed staan. De beheerders spelen hierdoor een grote rol in het groepsvormingsproces, omdat hun hun positie als broker en de dominantie die ze hierdoor verkrijgen, hen grote invloed in het netwerk geeft. De dominantie van de beheerders blijkt echter niet in het gehele netwerk te gelden. Er zijn bezoekers die geen contact hebben met een van de beheerders en ze hebben dus niet met iedere

bezoeker een direct relatie. De personen die geen relatie met de beheerders hebben, vallen buiten de invloed van de beheerders, waardoor de dominantie van de beheerders niet voor iedere bezoekers geldt.

Er zijn ook momenten waarop de dominantie van de beheerders wordt overschaduwd door een situationeel dominante groep, die de invloed van de beheerders beïnvloedt. Als een situationeel dominante groep op het park ontstaat, hebben de beheerders moeite om de situatie onder controle te krijgen en orde in de chaos te creëren. De dominantie van de beheerders wordt door de situationeel dominante groep dus ondermijnd en de beheerders blijken niet altijd invloedrijk. Het groepsvormingsproces speelt zich op dat moment buiten de invloed van de beheerders af en de situationeel dominante groep beheerst dan de ruimte. De dominantie van de beheerders wordt aangetast, omdat de leden van deze groep weinig of geen contact onderhouden met de beheerders. Bezoekers die af en toe onderdeel zijn van een situationeel dominante groep zijn personen die geen directe relaties aangaan met de beheerders, waardoor ze buiten het bereik van de beheerders vallen. Hierdoor blijken de beheerders niet dominant te zijn op het moment dat een situationeel dominante groep ontstaat, omdat de leden van deze situationele groep niet onder de invloed van de beheerders vallen.

Dit betekent dat het onderhouden van directe relaties met bezoekers voor de beheerders een grote rol speelt op het Eco Kinderpark. Door relaties aan te gaan met de personen die het park bezoeken, krijgen de beheerders invloed in het groepsvormingsproces en beïnvloeden ze processen van insluiting en uitsluiting op het park. In alle openbare ruimtes geldt dat het aangaan van directe relaties, meer macht geeft in groepsvormingsprocessen. Als beheerders van openbare ruimtes meer invloed uit willen oefenen op processen van insluiting en uitsluiting, moeten ze investeren in het onderhouden van directe relaties met bezoekers. Door directe relaties aan te gaan, worden beheerders dominant en hebben ze meer mogelijkheden om het groepsvormingsproces naar hun hand te zetten. Contact met bezoekers van openbare ruimtes als het Eco Kinderpark zorgt voor meer mogelijkheden voor beheerders om de groepen in een ruimte positief te beïnvloeden.

Ondanks dat dominantie van beheerders in een openbare ruimte vergroot wordt door relaties met bezoekers aan te gaan en een bemiddelende functie als broker aan te nemen, blijkt dominantie niet statisch te zijn. De beheerders zijn op het Eco Kinderpark dominant, maar niet in het gehele netwerk en ook niet in elke situatie. Er zijn bezoekers die zich aan de invloed van de beheerders onttrekken en er ontstaan soms situaties waarin een situationeel dominante groep de dominantie van de beheerders overtreft. Dit laat zien dat dominantie in een netwerk niet volledig is, omdat het altijd wordt uitgedaagd door andere bezoekers. Dominantie moet dus niet als statisch proces gezien worden, dat volledig vanuit een actor komt. Dominantie wordt altijd beïnvloedt door andere actoren, zoals ook op

het Eco Kinderpark het geval is bij de dominantie van de beheerders. Situationele dominantie vormt hierbij een uitdaging voor de beheerders, die hierdoor geen volledige invloed op het park hebben. Ondanks dat een groep dominant lijkt, zijn er altijd momenten en situaties waarin deze dominantie wordt uitgedaagd en dominantie dus geen statische eigenschap blijkt te zijn. Dominantie moet daarom vanuit een situationeel perspectief beschouwd worden, waarbij invloed en dominantie niet statisch zijn, maar worden uitgedaagd door andere actoren.

De groepen die op het Eco Kinderpark ontstaan, hebben hun basis in identificatie op basis van dezelfde achtergrond kenmerken. Bezoekers met dezelfde leeftijd en etniciteit vormen samen een groep, waarbij personen met andere achtergrond kenmerken buiten worden gesloten en niet worden opgenomen in de groep. Zo spelen Marokkaanse jongens nauwelijks met Turkse jongens en bemoeien volwassene bezoekers zich niet met de kinderen die het park bezoeken. De groepen op het Eco Kinderpark zijn dus onderling verschillend in achtergrond kenmerken, zoals leeftijd en etniciteit. Dit in tegenstelling tot het groepsvormingsproces in Winston Parva zoals Elias en Scotson dit beschrijven (1994 [1965]). Zij beschrijven namelijk een groepsvormingsproces dat op basis van gedeelde geschiedenis ontstond. De nieuwkomers werden buitengesloten door de inwoners die er al lang woonden. Op deze manier ontstonden twee groepen, die zich op basis van gedeelde geschiedenis of het gemis hieraan identificeerden. De groepen verschilden echter onderling niet in sociaal-economische achtergrond kenmerken. De groepsleden hadden verschillende nationaliteiten en waren van verschillende leeftijden. Het aspect waar de groepen zich in onderscheiden ten opzichte van elkaar was hoe lang ze in de plaats woonden. Dit in tegenstelling tot de groepen die op het Eco Kinderpark ontstaan, want deze groepen onderscheiden zich juist op basis van deze verschillende achtergrond kenmerken.

Volgens Elias en Scotson is de groep die het langst in Winston Parva woont, de dominante groep, vanwege de sociale cohesie die in de groep ontstaat. Deze bewoners kennen elkaar al lang en hierdoor ontstaat er sterke sociale binding in de groep, die deze groep dominant maakt ten opzichte van de nieuwkomers, die elkaar niet lang kennen en als los zand aan elkaar hangen (Elias en Scotson 1994 [1965]: xxii). Op het Eco Kinderpark komt dominantie niet vanuit de gedeelde geschiedenis als basis van het groepsvormingsproces, maar vanuit de relaties die aan worden gegaan met personen met dezelfde achtergrond kenmerken en de positie in het netwerk die een groep hierdoor verkrijgt. Dominantie op het Eco Kinderpark wordt verkregen door de steun die een persoon van een groep krijgt en de directe relaties die iemand aangaat. Deze relaties worden op het park dus aangegaan met mensen die dezelfde achtergrond kenmerken hebben, zoals leeftijd en etniciteit. Deze directe relaties met personen die dezelfde sociaale-economische positie hebben, bepaalt de positie van een persoon en een groep in het netwerk en de mate van dominantie die een persoon uit kan oefenen op andere bezoekers.

Literatuurlijst

- Blondel, V. D., Guillaume, J. L., Lambiotte, R. & Lefebvre, E. (2008) 'Fast Unfolding of Communities in Large Networks' *Journal of Statistical Mechanics: Theory and Experiment* 10: 10008–10020.
- Blokland, T. (1998) *Wat stadsbewoners bindt. Sociale relaties in een achterstandswijk* Kampen, Kok Agora.
- Blokland, T. (2008) "'You Got to Remember you Live in Public Housing": Place-Making in an American Housing Project' *Housing, Theory and Society* 25(1): 31-46.
- Blokland, T. (2009) 'Celebrating Local Histories and Defining Neighbourhood Communities: Place-making in a Gentrified Neighbourhood' *Urban Studies* 46 (8): 1593-1611.
- Bourdieu, P. (1984) *Distinction* London, Routledge.
- Collins, R. (2004) *Interaction Ritual Chains* New Jersey, Princeton University Press.
- Creatief Beheer (2010) 'Over Creatief Beheer' Online:
http://www.creatiefbeheer.nl/read/antenne_item/id/173374 Accessed: 9 juni 2013.
- Elias, N. & J. Scotson (1994 [1965]) *The Established and The Outsiders* Thousand Oaks, Sage.
- Estell, D. B., Farmer, T. W. & Cairns, B. D. (2007) 'Bullies and victims in rural African-American youth: Behavioral characteristics and social network placement' *Aggressive Behavior* 33(2): 145-159.
- Freeman, L. (1977) 'A set of measures of centrality based on betweenness' *Sociometry* 40: 35–41.
- Friemel, T. N. (2011) 'Dynamics of Social Networks' *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 22: 2 – 3.
- Gould, R. V. & Fernandez, R. M. (1989) 'Structures of Mediation: A Formal Approach to Brokerage in Transaction Networks' *Sociological Methodology* 19: 89-126.

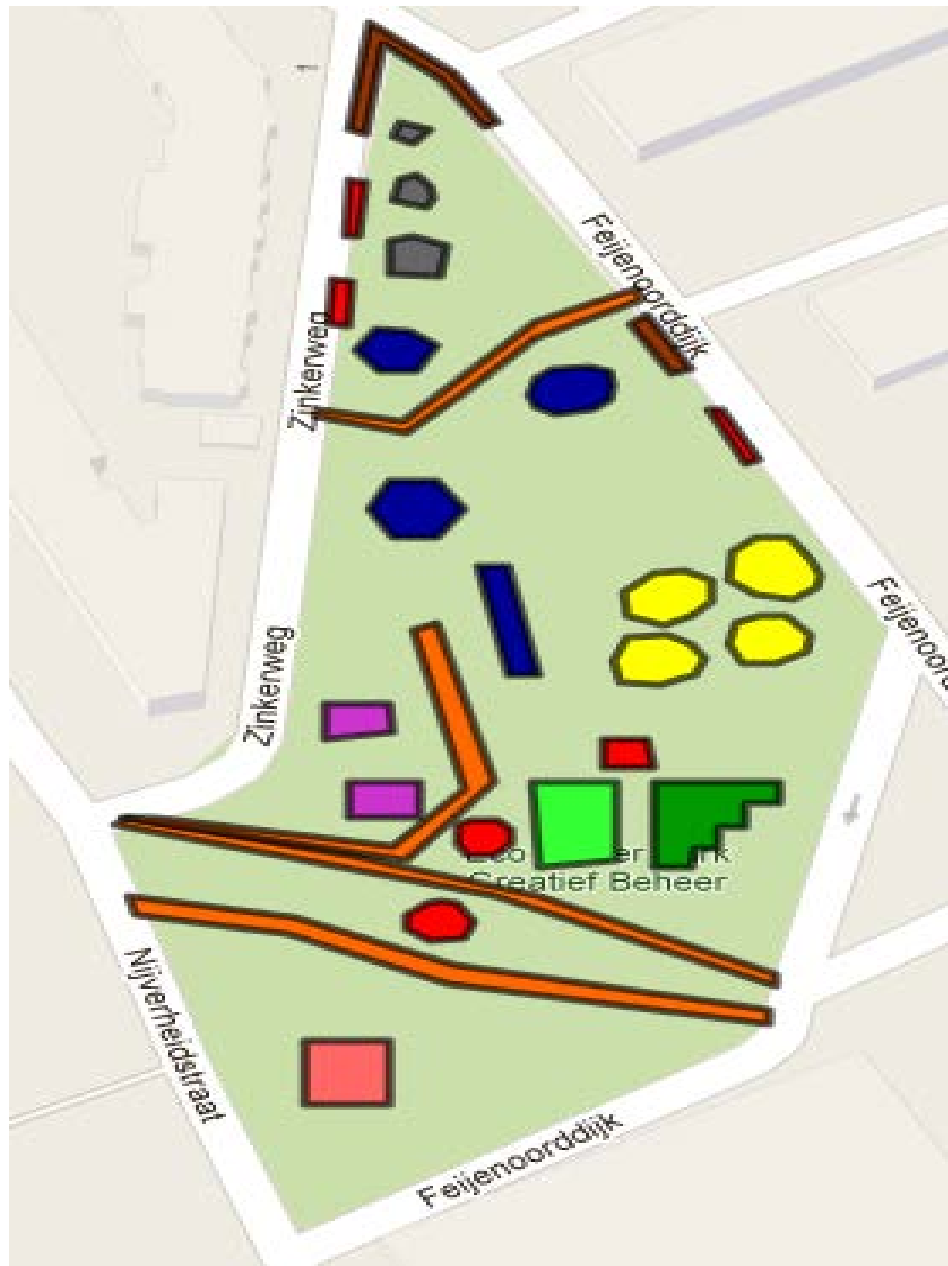
- Granovetter, M. S. (1973) 'The Strength of Weak Ties' *American Journal of Sociology* 78(6): 1360-1380.
- Marsden, P. V. (1982) 'Brokerage Behavior in Restricted Exchange Networks' in: Marsden, P.V. & Lin, N. (eds.) *Social Structure and Network Analysis* Beverly Hills, Sage.
- Putnam, R. D. (2000) *Bowling Alone* New York, Simon & Schuster.
- Scholte, R., Engels, R., Haselager, G. & de Kemp, R. (2004) 'Stabiliteit in pesten en gepest worden: associaties met sociaal functioneren op de basisschool en middelbare school' *Pedagogiek* 24(2): 171-186.
- Simmel, G. (1917[1950]) 'Fundamental Problems of Sociology (Individual and Society)' in: Wolff, K. (ed.) *The Sociology of Georg Simmel* New York, Free Press.
- Simon, B. & Oakes, P. (2006) 'Beyond dependence: An identity approach to social power and domination' *Human Relations* 59(1): 105-139.
- Soenen, R. (2006) *Het kleine ontmoeten. Over het sociale karakter van de stad. Antwerpen, Garant.*
- Tieleman, H. (2011) 'Homo religiosus, homo ludens' *Religie en Samenleving* 6 (1): 148-168.
- Tilley, C. (1984) *Big Structures, Large Processes, Huge Comparisons* New York, Russel Sage Foundation.
- Uitermark, J. & Duyvendak, J-W. (2006) *Ruimte maken voor straatburgerschap. Mensen maken de stad als assertief sociaal beleid* Rotterdam, Projectgroep Sociale Integratie, Gemeente Rotterdam.
- Van Eijck, G. (2010) *Unequal Networks, Spatial segregation, relationships and inequality in the city* Delft, TU Delft.
- Veenstra, R., Lindenberg, S., Oldehinkel, A. J., de Winter, A. F., Verhulst F. C. & Ormel, J. (2005) 'Pesten. Over daders, slachtoffers, daders/slachtoffers en niet-betrokken leerlingen' *Kind en Adolescent* 26:305-317.

- Wellman, B. & Leighton, B. (1979) 'Networks, Neighbourhoods and Communities: Approaches to the Community Question' *Urban Affairs Quarterly* 14(13): 363-390.

Bijlagen – Systematische notities

Locatie :	Eco Kinderpark	leeftijd		activiteit	nationaliteit	aantekeningen						
Datum :	Dinsdag 14-05-2013	0 - 6	7 - 12	13 - 18	19 - 30		31 - 50	50+				
Tijd :	16.00 uur	persoon nummer	groep nummer	Spelen			Nederlands	Turks	Marokkaans	Antilliaans		
Waarnemer :	Eliza Stout	2 m	1	5 v	2	6 v	7 v	Emir	Nassim	Antilliaans meisje 1	Antilliaans meisje 2	Antilliaans meisje 3
Professional :	X	3 m	2	6 v	3	7 v						
Tijd	16.00											

Dinsdag 14 mei: 16.00

	Boomstammen		Zandbergen
	Klimstenen		Kas
	Speeltoestellen		Moestuinen
	Banken		Tuinhuis
	Paden		Houten huizen